

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YETİŞKİNLERDEKİ BAĞLANMA STİLLERİ VE ÖLÜM
KAYGISININ, EŞ SEÇİMİ TUTUMLARINI YORDAMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem DAĞ

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

**OCAK 2025
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YETİŞKİNLERDEKİ BAĞLANMA STİLLERİ VE ÖLÜM
KAYGISININ, EŞ SEÇİMİ TUTUMLARINI YORDAMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Özlem DAĞ
(221287032)**

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Barkan ESKİİLİ

İstanbul 2025

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

27/01/2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 27/01/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Barkan ESKİİLİ

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ayça Ferda KANSU

Üye (İmza)

İstanbul Aydın Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Kahraman GÜLER

Üye (İmza)

Mudanya Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Yetişkinlerdeki Bağlanma Stilleri ve Ölüm Kaygısının, Eş Seçimi Tutumlarını Yordaması” adlı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. (27/01/2025).

Özlem DAĞ

ÖNSÖZ

Konusu “Yetişkinlerdeki Bağlanma Stilleri ve Ölüm Kaygısının, Eş Seçimi Tutumlarını Yordaması” olan tezimi hazırlama sürecim, akademik bir süreç olmakla birlikte, benim için bir kişisel gelişim süreci de oldu. Çünkü kişisel olarak önemsendiğim kavramların, toplumsal önemi ve etkileşimlerini, bilimsel metotlarla araştırmayı deneyimleyebildim. Önem verdiğim bu kavramların, toplumsal anlamda ne derece önem taşıyabileceğine dair bilimsel bilgiye ulaşma heyecanı, bu süreçteki ana motivasyon kaynağım oldu. Araştırma sürecimde, çalışmamın sonunda ulaşmayı hedeflediğim sonuçlar için ne kadar emek ve zaman harcanması gerektiğini de tecrübe etmek, araştırmamı daha değerli hale getirdi.

Bu süreçte bana sağladıkları destek ve yardımlar için, öncelikle aileme içtenlikle teşekkür ederim. Eğitim sürecimdeki her aşamada sundukları sevgi, özveri ve kabulleri sebebiyle babama, anneme ve tüm aileme minnet duyuyorum.

Manevi ailem, hocam ve dostum, sevgili Dr. Candan Esin’e, yaşam yolculuğumda sağladığı tüm destekten ötürü ayrıca teşekkür ederim. Hem kişisel anlamda, hem profesyonel anlamda bana kattığı değer sayesinde daha güçlü ve yetkin biri olabildiğime inanıyorum. Tezimi hazırlama sürecimde kendisinden aldığım ilham ve önerilerle anlamlı bir çalışma ortaya koyabilmek de gurur verici oldu.

Tez danışmanım Sayın Dr. Barkan Eskiili ve diğer tüm hocalarımlın, deneyimleri sayesinde sağladıkları katkı, eleştiri ve yönlendirmeleri benim için çok değerli idi. Onların geri bildirimleri sayesinde, çalışmama her aşamasında daha sağlıklı şekilde yön verebildiğimi düşünüyorum.

Bu alanda yapılmış çalışmalarını incelemek için yaptığım literatür taramalarında, çalıştığım konu özelinde daha önce yapılmış bir araştırma olmadığını gördüm. Bu sebeple, elde ettiğim sonuçların akademik anlamda önemli bir veri sağlayacağını umuyorum.

Son olarak, değerli vaktini ayırarak çalışmama destek veren tüm katılımcılara teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	x
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Konusu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırmanın Önemi	2
1.4 Tanımlar	3
1.4.1 Bağlanma	3
1.4.1.1 Bağlanma kuramı ve psikoanalitik kuram	7
1.4.1.2 Bağlanma kuramı ve davranışsal kuram	7
1.4.1.3 Bağlanma kuramı ve bilişsel gelişim kuramı.....	8
1.4.1.4 Bağlanma kuramı ve gelişimsel psikoloji.....	9
1.4.1.5 Bağlanma kuramı ve sosyal öğrenme teorisi	9
1.4.2 Ölüm kaygısı	9
1.4.2.1 Ölüm kaygısı ve psikoanalitik kuram	10
1.4.2.2 Ölüm kaygısı ve terör yönetim teorisi (TMT)	11
1.4.2.3 Ölüm kaygısı ve varoluşsal psikoloji.....	11
1.4.2.4 Ölüm kaygısı ve bağlanma kuramı	12
1.4.2.5 Ölüm kaygısı ile başa çıkma mekanizmaları	13
1.4.3 Eş seçimi tutumları	14
1.4.3.1 Eş seçiminde sınırlandırıcı inançlar	15
1.4.3.2 Eş seçimi ve bağlanma.....	17
1.4.3.3 Eş seçimi ve ölüm kaygısı	18

1.5 Literatür Araştırması	18
1.6 Değişkenler.....	21
1.7 Araştırma Sorusu ve Hipotezler	22
2. YÖNTEM.....	24
2.1 Evren ve Örneklem.....	24
2.2 Araştırmanın Varsayımları	26
2.3 Araştırmanın Sınırlılıkları	26
2.4 Veri Toplama Araçları	26
2.4.1 Bilgilendirilmiş onam formu	27
2.4.2 Genel bilgi formu	27
2.4.3 Thorson Powell ölüm kaygısı ölçeği	27
2.4.4 Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği.....	28
2.4.5 Romantizm ve eş seçimi tutum ölçeği.....	29
2.5 İşlem	30
3. BULGULAR.....	31
3.1 Faktör Analizleri	33
3.2 Güvenirlik Analizleri.....	36
3.3 T-Test Analizleri	37
3.4 ANOVA Testi Analizleri	43
3.5 Korelasyon Analizleri	52
3.6 Regresyon Analizleri.....	57
4. TARTIŞMA	59
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
KAYNAKÇA	68
EKLER.....	72
Ek-1: Araştırmada Kullanılan Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	72
Ek-2: Araştırmada Kullanılan Genel Bilgi Formu	73
Ek-3: Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği.....	75
Ek-4: Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği	76
Ek-5: Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği (REST).....	78

KISALTMALAR

BSÖ	: Bağlanma Stilleri Ölçeği
BSÖ_Toplam	: Bağlanma Stilleri Ölçeği Toplam Puanı
BSÖ1	: Kaçınan Bağlanma
BSÖ2	: Kaygılı Bağlanma
BSÖ3	: Güvenli Bağlanma
BSÖ4	: Kaygılı Kaçınan Bağlanma
REST	: Eş Seçimi Tutumları Ölçeği
REST_Toplam	: Eş Seçimi Tutumları Ölçeği Toplam Puanı
REST1	: Beraber Yaşama Alt Ölçeği
REST2	: Aşk Yeterli Alt Ölçeği
REST3	: Tam Güven Alt Ölçeği
REST4	: Zıt Kutuplar Alt Ölçeği
REST5	: Çaba Sarfetmeme Alt Ölçeği
REST6	: İdealleştirme Alt Ölçeği
TPÖKÖ	: Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği
TPÖKÖ_Toplam	: Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği Toplam Puanı
TPÖKÖ1	: Fiziksel ve Ruhsal Fonksiyonları Kaybetme Kaygısı Alt Ölçeği
TPÖKÖ2	: Öte Alem İle İlgili Kaygılar Alt Ölçeği
TPÖKÖ3	: Acı ve Izdırap Çekme Alt Ölçeği

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa No.
Çizelge 2.1: Sosyodemografik Değişkenlerin Sayı ve Yüzde Dağılımının İncelenmesi	25
Çizelge 3.1: Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları.....	31
Çizelge 3.2: Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları.....	32
Çizelge 3.3: Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları.....	32
Çizelge 3.4: Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	33
Çizelge 3.5: Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	34
Çizelge 3.6: Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları ..	35
Çizelge 3.7: Kullanılan Ölçekler İçin Güvenirlik Katsayıları.....	36
Çizelge 3.8: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Cinsiyete İlişkin Sonuçları	37
Çizelge 3.9: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Kronik Bir Hastalığının Olup Olmaması Durumuna İlişkin Sonuçları	39
Çizelge 3.10: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Son Üç Yılda Ölümcül Bir hastalık, Kaza ya da Risk İle Karşılaşıp Karşılaşmaması Durumuna İlişkin Sonuçları	40
Çizelge 3.11: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Son Üç Yılda Birinci Derecede Yakınını Kaybetmesi Durumuna İlişkin Sonuçları	42
Çizelge 3.12: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Sonuçları	43
Çizelge 3.13: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların İlişki Durumuna İlişkin Sonuçları	46
Çizelge 3.14: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Dini İnanç Durumuna İlişkin Sonuçları	49

Çizelge 3.15: Katılımcıların Bağlanma Stilleri İle Romantik İlişkilerdeki Eş Seçimi Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	52
Çizelge 3.16: Katılımcıların Ölüm Kaygısı Düzeyleri ile Eş Seçimi Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	53
Çizelge 3.17: Katılımcıların Bağlanma Stilleri İle Ölüm Kaygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	54
Çizelge 3.18: Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	54
Çizelge 3.19: Ölüm Kaygısı Ölçeği ve Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	55
Çizelge 3.20: Eş Seçimi Tutum Ölçeği ve Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	56
Çizelge 3.21: Bağlanma Stili ve Ölüm Korkusu Toplam Puanlarının Eş Seçimi Tutumlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	57

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1.1: Bartolomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli	5
Şekil 3.1: Bağlanma Stilleri ve Eş Seçimi Tutumları Basit Doğrusal Regresyon Şeması	58
Şekil 3.2: Bağlanma Stilleri, Ölüm Kaygısı ve Eş Seçimi Tutumları Çoklu Doğrusal Regresyon Şeması	58

YETİŞKİNLERDEKİ BAĞLANMA STİLLERİ VE ÖLÜM KAYGISININ, EŞ SEÇİMİ TUTUMLARINI YORDAMASI

ÖZET

Bu araştırmada, yetişkinlerdeki bağlanma stillerinin eş seçme tutumlarını yordama potansiyelinin yanı sıra ölüm korkusunun aracı etkisi çalışılmıştır. Yaşamın anlamını sorgulamaya iten ve bazılarında daha yoğun hissedilen ölüm kaygısının, bağlanma ihtiyaçları ve eş seçimi süreci ile ilişkisinin incelendiği bu araştırma ile, hem bireysel hem de toplumsal farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Partner seçimlerindeki gerçekçi olmayan beklentilerin anlaşılması sayesinde, giderek yaygınlaşan yalnızlaşmaya karşı danışmanlık hizmetlerinin geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında, öncelikle konuya ilişkin kavramlar incelenerek çalışmanın teorik zemini oluşturulmuş, toplanan veriler SPSS-22 istatistik programında analiz edilerek sunulmuştur. Araştırma için 148'i kadın, 122'si erkek olmak üzere toplam 270 kişiden toplanan veriler değerlendirilmiştir. Veri toplama aşamasında, katılımcıların demografik bilgileri ile birlikte, Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği (TPÖKÖ), Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği (BSÖ) ve Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği (REST) kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; kadınlar ölüm kaygısını erkeklere oranla daha fazla yaşamakta, evli olanlarda ölüm kaygısı, bekar olanlardan daha yüksek görülmekte, eğitim düzeyi ölüm kaygısı üzerinde etkili olmamaktadır. Araştırma sonuçları, yetişkinlerdeki bağlanma stilleri ve ölüm kaygısının, eş seçimi tutumlarını yordamada etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. Kaygılı kaçınan bağlanmaya sahip olan kişilerin eş seçimi sürecinde, tam güven duyma gerekliliği ve çaba göstermeme inançlarına sahip oldukları, bununla birlikte yalnızlık eğilimlerinin de yüksek olduğunu görmek şaşırtıcı olmamıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin eş seçimi sınırlandırıcı inanç düzeyi ise kaygılı ve kaçından bağlanma stiline sahip bireylerden daha düşüktür.

Bireylerdeki bağlanma stilleri ve ölüm kaygısının eş seçimi sürecindeki sınırlandırıcı inançlar üzerinde %17 oranında toplam etkiye sahip olduğu, ölüm kaygısı düzeylerinin ise %5,8 oranında belirleyici etkisi olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Bağlanma, Ölüm kaygısı, Eş seçimi, Romantik ilişkiler*

THE PREDICTION OF ATTACHMENT STYLES AND DEATH ANXIETY IN ADULTS ON THEIR PARTNER SELECTION ATTITUDES

ABSTRACT

In this study, the potential of adult attachment styles to predict mate selection attitudes as well as the mediating effect of fear of death were studied. This research, which examines the relationship between death anxiety, which pushes people to question the meaning of life and is felt more intensely in some people, with attachment needs and the partner selection process, aims to raise both individual and social awareness. It is thought that counseling services against the increasingly widespread loneliness can be improved by understanding unrealistic expectations in partner selection.

Within the scope of the research, the theoretical basis of the study was created by first examining the concepts related to the subject, and the collected data were analyzed and presented in the SPSS-22 statistical program. For the research, data collected from a total of 270 people, 148 women and 122 men, were evaluated. During the data collection phase, Thorson-Powell Death Anxiety Scale (TPAS), Three-Dimensional Attachment Styles Scale (BSI) and Romance and Partner Selection Attitude Scale (REST) were used along with the demographic information of the participants.

According to research findings; Women experience death anxiety more than men, death anxiety is higher in married people than in single people, and education level does not have an effect on death anxiety. Research results show that attachment styles and death anxiety in adults are effective factors in predicting mate selection attitudes. It is not surprising to see that people with anxious-avoidant attachment have beliefs about the need for complete trust and lack of effort during the partner selection process, and that they also have a high tendency to loneliness. Individuals with a secure attachment style have lower levels of limiting beliefs in partner selection than individuals with anxious and avoidant attachment styles.

It has been observed that attachment styles and death anxiety in individuals have a total effect of 17% on limiting beliefs in the partner selection process, and death anxiety levels have a determining effect of 5.8%.

Keywords: *Attachment, Death Anxiety, Partner Selection, Romantic Relationships.*

1. GİRİŞ

Bağlanma, yaşamın ilk dönemlerinde çocuğun anne veya ilk bakım vereni ile kurduğu derin duygusal bağı tanımlamaktadır. Yaşam boyunca bireylerin tüm duygusal ve sosyal ilişkilerinde etkili olan faktörler arasında, bağlanmanın önemli bir rolü olduğu araştırmalar neticesinde doğrulanmıştır.

Bağlanma stilleri ile romantik ilişkiler arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarda, güvenli bağlanan yetişkinlerin daha yüksek özgüvene sahip oldukları ve ilişkilerini daha güven verici buldukları, kaygılı ya da kaçınan bağlananların ise olumsuz duygularının daha yüksek olduğu, ilişkilerini stres altında yaşadıkları görülmektedir.

Bununla birlikte, ölüm ve ölüm kaygısı üzerine yapılan araştırma ve gözlemler de oldukça fazla sayıdadır. Ancak bireylerin ölüm kaygısı seviyesinin, duygusal bağ kurma ve eş seçimi tutumları ile ilişkili olup olmadığına dair bir çalışmaya literatürde rastlanılmamıştır. Bağlanma stilleri, ölüm kaygısı ve ilişki durumu arasındaki ilişkinin çalışıldığı bir yüksek lisans tezi olmakla birlikte, ilgili araştırma; bireylerin ilişkisinin olup olmaması durumu ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemiş, bağlanma stilleri ve ilişki durumunun ölüm kaygısı üzerindeki işlevine bakılmıştır.

Bireylerin eş seçimi tutumlarını etkileyen bileşenler arasında bağlanma stillerinin önemi yadsınamaz. Bu açıdan yaşamın ilk dönemlerinde bakım verene kurulan duygusal bağ neticesinde öğrenilen güven ve tehlike algısının, ölüm kaygısı seviyesi ile birlikte ölçüldüğünde, ilişki seçimlerini etkileyip etkilemediği konusu araştırmaya değer bulunmuştur.

1.1 Araştırmanın Konusu

Bu çalışmada, bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı bileşenlerinin romantik ilişkilerdeki tutumlar üzerinde nasıl bir rol oynadığı araştırılmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Eş seçimi süreci ve bu süreçteki psikolojik bileşenler, ilişkilerdeki genel tatmin düzeyi ile birlikte, bireylerin sosyal ve duygusal gelişimlerini, ruh sağlığını da etkilemektedir. Bu nedenle bu alanda yapılan bir çalışma, psikoloji literatürüne katkıda bulunması bakımından oldukça önemli görülmüştür.

Bu çalışmada, yetişkinlerdeki bağlanma stilleri ve ölüm kaygısının, kişiler arası ilişkiler üzerindeki etkisine odaklanmak, eş seçimi tutumlarını nasıl yordadığını incelemek hedeflenmiştir. Bağlanma, ölüm kaygısı ve eş seçimi kavramları arasındaki ilişki dinamiklerinin daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine, anket, ölçekler ve veri analizleri aracılık edecektir. Çalışma sonuçlarının, hem bireysel farkındalık oluşturması hem de ilişki danışmanlıklarına katkılar sağlaması hedeflenmektedir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Bireylerin sosyal ve romantik ilişkilerinde etkili olan birçok faktör vardır. Bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı iki önemli psikolojik unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu unsurlar, eş seçimi tutumlarını etkilemesi yönüyle kritik görülmüştür. Çünkü, bireylerin sağlıklı ve tatmin edici ilişkiler kurmalarını desteklemek, toplumsal anlamda da kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda bağlanma stilleri ve varoluşsal kaygıların anlaşılması, sağlıklı ilişkilerin ya da ilişki düşmanlığının önüne geçebilecek müdahalelerin gerçekleşmesine olanak tanıyabilecektir.

Bireylerin yaşamlarının sonunu düşünmeleriyle ortaya çıkan korku ve endişe duyguları, ölüm kaygısının ifadesidir. İnsanların yaşam deneyimlerinin kaçınılmaz parçası olan bu kaygı hali, varoluşsal sorgulamaların temelini oluşturmaktadır. Bazılarında daha yoğun hissedilen ölüm kaygısı, yaşamın anlamını sorgulamaya itebilmektedir. Bu bağlamda ölüm kaygısının, sürekliliği olan, güven veren, destekleyici ilişkiler kurma ve bağlanma ihtiyaçlarını da arttırabileceği öngörülmüştür. Bu açıdan, ölüm kaygısının eş seçimi sürecinde ne kadar ve ne yönde etkili olduğu, incelenmeye değerdir.

Literatür taramalarında bağlanma stilleri ile ölüm kaygısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına dair az sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Bu çalışmalarda

güvensiz bağlanan bireylerdeki ölüm kaygısının, güvenli bağlananlara göre daha yüksek olduğu doğrulanmıştır.

Romantik bağlanmanın gelişmesinde etkili olan faktörlere bakıldığında; sevgi, şefkat güven, yakınlık, memnuniyet, birlik ve bağlılık gibi duygusal ihtiyaçların yanı sıra, sosyal ve cinsel ihtiyaçlar da bulunmaktadır (Çetinkaya, 2013). Bağlanma stiline bağlı olarak bireyde oluşan güven ve tehdit algısı neticesinde, ihtiyaçlarına cevap verecek partner seçimi konusundaki tutumunun da etkileneceği öngörülmüştür. Aynı zamanda güvenli bağlanma temelinde, bireyin kendini yatıştırma ve özdenetim becerileri gelişeceğinden ölüm kaygısını da denetleyebileceği düşünülmüştür. Ölüm kaygısı yüksek olan bireylerin eş seçimi tutumlarının; mükemmel eş, mükemmel ilişki ve ideal olanı bulmak yönünde olacağı varsayılmıştır. Ölüm kaygısı düşük olan bireylerin ise; aşk ve sevgi temelli ilişki yaşama tercihlerinin yüksek olacağı tahmin edilmiştir.

Duygusal yatırımın söz konusu olduğu romantik ilişki ve eş seçimi, her toplumda oldukça önemli bir konudur. Bu nedenle, günümüz toplumlarında giderek yaygınlaşan yalnızlık ve mutsuzluk ortamında, kişilerin partner seçimlerini etkileyen bileşenlere dair araştırma yapmak değerli görülmüştür.

1.4 Tanımlar

Bu bölümde, araştırma kapsamında önemi olan bağlanma, bağlanma stilleri, ölüm kaygısı, eş seçimi süreçleri gibi kavramlar açıklanarak, psikoloji kuramları çerçevesinde detaylı incelenmiştir.

1.4.1 Bağlanma

Bağlanma, temel anlamıyla çocukların, bakım verenlerine karşı kurduğu duygusal bağı ifade eder. Çocuklar, bakım verenleriyle aralarındaki bu bağdan edindikleri deneyimler neticesinde, kendileri ve başkaları hakkında zihinsel temsiller oluştururlar.

Bowlby'nin tanımına göre bağlanma, bebek ile genelde annesi olmak üzere onun bakımını üstlenen birey ya da bireyler arasında oluşan, etkisi bireyin yaşamı boyunca süren bir bağ olarak tanımlanır (Akdemir ve diğerleri 2009; Aslan ve Güven 2010).

Bowlby'nin bağlanma kuramı, başka kişilerle duygusal bağ kurma ihtiyacını açıklamaya çalışır. İlk olarak 1950 li yıllarda Bowlby'nin çalışmaları neticesinde gelişmiştir. O dönemde Dünya Sağlık Örgütü, Londra'daki evsiz çocuklar üzerine araştırma yapmasını istemiş, Bowlby yaptığı çalışmada erken dönemde annelerinden ayrılan erkek çocuklarda suç işleme oranına dikkat çekmiş, bu vesile ile ebeveyn çocuk ilişkisi önemli bir araştırma konusu olmuştur. Daha önce yaptığı çalışmalarda da annesiz çocuklardaki olumsuz etkileri fark etmiş fakat anne yoksunluğunun neden olumsuz neticelere yol açtığı konusuna açıklama getirememiştir. Bakıcıları tarafından temel bakım gördüğü halde kaygılı ve sıkıntılı olan çocukları fark etmesi, eğitimini aldığı psikanalitik kuramı sorgulamasına neden olmuştur.

Sonraki çalışmalarına yön veren bu farkındalık ile, günümüzde de geçerliliği olan araştırma bulguları elde etmiştir. Bağlanmayı; insanların diğerleriyle güçlü bağlar geliştirmeye yönelik doğal eğilimi ve onlardan ayrılma veya onları kaybetmeyi istememenin getirdiği kaygı, öfke, depresyon ve duygusal kopuş gibi kişisel sıkıntıların izah edilmesi için ortaya atılmış bir yoldur (Bowlby, 2012) şeklinde tanımlamıştır. Yani bağlanma kavramıyla vurgulanan durum, çocuğun korktuğu, hasta veya yorgun olduğu durumlarda bağlandığı kişiden yakınlık araması ve iletişim kurmayı istemesidir.

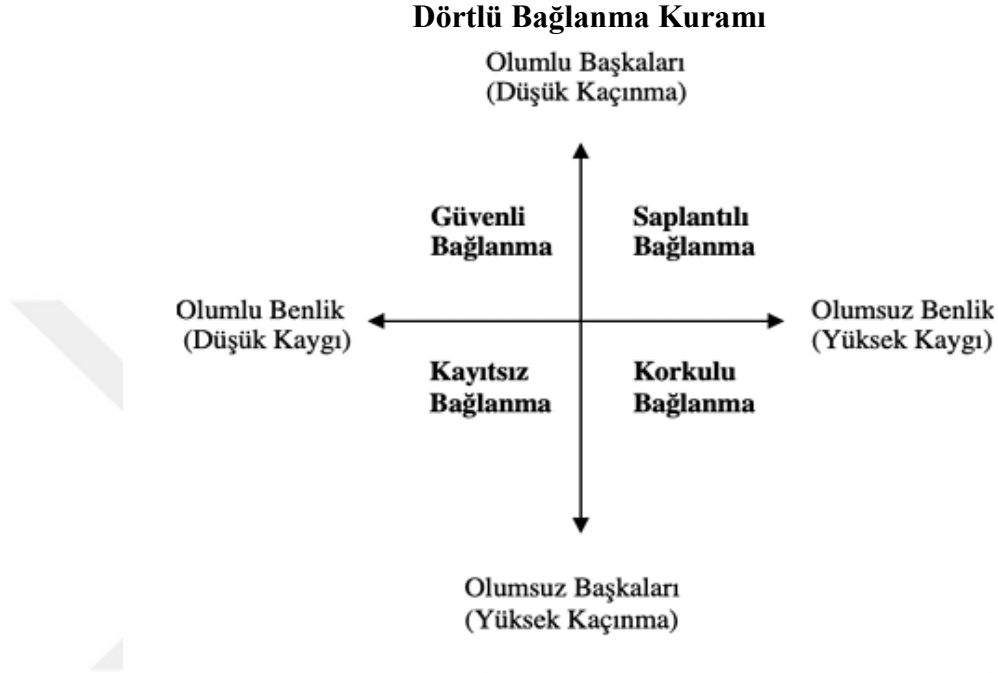
Konu ile ilgili ileri dönemlerde yapılan araştırmalarda bağlanma; güvenli, kaygılı/kararsız ya da kaygılı/kaçınmacı şeklinde sınıflandırılmıştır Ainsworth (1989). Buna göre:

Güvenli Bağlanma: Bebeğin her ihtiyaç duyduğunda anneden duyarlı, tutarlı ve tatmin edici bir tepki alabilmesi durumunda güvenli bağlanma oluşmaktadır. Çocukta güvenli bağlanma oluşmuş ise, ayrılık durumunda kaygı oluşsa da anne geri döndüğünde çocuktaki kaygı kolaylıkla yatıştır. Bebek için stres yaratan durumlarda kendini güvende hissetmesi ve sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için güvenli bağlanmanın oluşması gerekir. Güvenli bağlanma, bireyin duygusal düzenleme becerilerini geliştirerek, daha sonraki ilişkilerinde güven duygusunu güçlendirmektedir.

Kaygılı Bağlanma: Anne ya da bakım verenin aşırı müdahaleci, duyarsız ya da tutarsız davrandığı durumlarda, çocukta kaygılı bağlanma gelişmektedir. Bu

bağlanma türünde, anneden ayrılma halinde oluşan aşırı kaygı, anne döndüğünde de kolaylıkla yatışmaz.

Kaçınan Bağlanma: Annenin bakım verme konusunda ihmalkar davranması halinde oluşan bağlanma türüdür. Bu çocuklar, bakım verenlerinin duygusal olarak soğuk ve uzak olduğunu deneyimler ve başkalarına karşı genel tutumları mesafelidir.

Şekil 1.1: Bartolomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Kaynak: Bartolomew, K., Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model

Bowlby ve Ainsworth tarafından geliştirilen bağlanma kuramı, sonraki dönemlerde yapılan çalışmalarla biraz daha genişletilmiş ve dörtlü bağlanma kuramı oluşturulmuştur. Bu kuram çerçevesinde bağlanma stilleri 4 grupta incelenmektedir. Bu gruplar:

Güvenli Bağlanma: Çocuğun ebeveyninden yeterli duygusal geri bildirim alabildiği ve güvende hissettiği bağlanma şeklidir. Bu kişiler kendisine ve diğerlerine karşı olumlu duygular beslemektedirler. Hem kendisine hem diğerlerine karşı saygıları yüksektir ve kendisini de diğerlerini de sevmeye değer görmektedirler. Güvenli bağlanan kişilerin genel özellikleri; duyguları anlama ve empati gösterebilme, kendilerine duydukları güven, diğerleri ile duygusal bağ kurabilme ve duygu düzenleme becerilerinin gelişmiş olmasıdır. Bu bireyler, kişiler arası ilişkilerde sağlıklı iletişim becerileri geliştirebilmektedir.

Kaçıngan (Kayıtsız) Bağlanma: Kendisine karşı olumlu duygular beslerken diğerlerini değersiz görmektedirler. Buna bağlı olarak ta yakın ilişkilerden uzak durmayı tercih etmektedirler. Bağımsızlıklarına önem vermeleri, empati ve duygu anlama konusundaki yetersizlikleri, duygu ifadesinde zorlanmaları, bağlanma korkusu taşımaları genel özellikleridir (Mikulincer, Shaver, 2003).

Korkulu Bağlanma: Kendisini de diğerlerini de değersiz görmekte ve olumsuz duygular beslemektedirler. Yakın ilişkilerinde sürekli olarak terk edilme endişesi ve güvensizlik duygusu hakimdir. Reddedilmek çok inciticidir. (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Yoğun kıskançlık, güven arayışı, diğerlerine karşı duygusal bağımlılık göstermektedirler.

Kararsız (Saplantılı) Bağlanma: Çocukla ebeveyni arasında gelişen ikircikli ilişki şekli ile ilişkilidir. Bireylerdeki duygusal bağ kurma ihtiyacına, bağlanma korkusunun da eşlik ettiği bir bağlanma türüdür. Bu kişiler kendini olumsuz ve değersiz hissederken, diğerlerinin değerli olduğu inancını taşımaktadır. İlişkilerinde tutarsızlık hissi hakimdir. Belirgin özellikleri; aşırı bağımlılık ile birlikte kaybetme korkusunu yoğun yaşamaları, ilişkilerinde sorgulayıcı ve çatışmacı bir tutum sergilemeleri, takıntılı olmaları, sürekli olarak duygusal dalgalanma göstermeleridir. Dolayısı ile sosyal ve bireysel tüm ilişkilerinde zorluklar yaşayabilmektedirler.

Bağlanma tarzları, romantik ilişkilerden arkadaşlıklara kadar, yetişkinlik dönemindeki tüm ilişkilerde etkili olabilir. Bağlanmada sorunların oluşması durumunda bireyin hayatı boyunca kurduğu ilişkilerde güvensizlik ve zorluklar yaşaması muhtemeldir. Bu nedenle bağlanma kuramı, insanların duygusal ihtiyaçlarını, ilişki dinamiklerini ve etkileşimlerini anlamada önemli bir araç olmuştur. Psikoloji, eğitim, çocuk gelişimi, aile terapisi ve psikiyatri gibi birçok alanda kuramdan faydalanılmaktadır.

Gainev ve Wray (1994) doğum öncesi ve sonrası annede meydana gelen biyokimyasal değişimleri incelemiş, anne-bebek bağlanmasına etkilerini araştırmıştır. Bu konuda yapılan çalışmalarda, gebelik öncesi ve sonrası bazı biyokimyasal değişimler ve bu değişimler ile salgılanan hormonlar sayesinde annenin bebeği ile bağ kurmasının kolaylaştığı görülmüştür. Örneğin; östrojen hormonu sayesinde beyindeki oksitosin reseptör sayısının artması emzirmeyi kolaylaştırmaktadır. Anneyi anneliğe hazırlayan biyokimyasal değişimlerin, annenin

bakım vermeye devam edebilmesi için sürekli olmasına da gerek yoktur. Yapılan bir gözlemlerde “ilk emzirmeyle sosyal bağlanmanın sağlandığı ve bu durumun bilişsel olarak da devam ettirildiği” açıklanmıştır (İnsel 2003). Doğumdan sonraki takip eden altı-sekiz hafta içerisinde bağlanma gerçekleşmektedir. Bu süreç anne babanın kendini bebek bakımında yeterli hissetmesi ve güçlü duygusal bağlar kurma dönemidir.

Eş, sevgili vb. arasındaki gibi romantik bağlanma; sevgi ve şefkat gibi duygularla birlikte sosyal ve cinsel ihtiyaçlara da dayanmaktadır. Bu tür bağlanmanın gelişmesinde güven, yakınlık, memnuniyet, birlik ve bağlılık gibi ihtiyaçlar önemli faktörlerdir (Çetinkaya, 2013).

1.4.1.1 Bağlanma kuramı ve psikoanalitik kuram

Psikoanalitik kurama göre insan davranışlarının belirleyicileri, bilinçdışı süreçler, içsel çatışmalar ve erken dönem çocukluk yaşantılarıdır. Erken dönemde ebeveyn ile kurulan ilişkiler, kişilik üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Bağlanma kuramına göre ise, bireylerin kurdukları güvenli bağlanma, içsel çatışmaları ve çözüm süreçlerini olumlu yönde etkilemekte iken, güvensiz bağlanma türü, kişilik bozukluklarının oluşmasına yol açabilmektedir (Bowlby, 1982).

Psikoanalitik kuramın öncüsü Freud’a göre ilk ilişkilerin önemi, çocuğun bilinçdışı yapısını oluşturması yönünden önem taşımaktadır. Bağlanma kuramı, ilk ilişkilerin bu bilinçdışı yapıyı nasıl şekillendirdiği konusunda destek bilgiler sağlamaktadır (Freud, 1933). Dolayısıyla her iki kuram da ilk ilişkilerin önemine işaret etmekte, fakat bağlanma kuramı, çocukluk döneminin ruhsal sağlık üzerindeki etkisini, doğrudan ebeveyn çocuk ilişkisi üzerinden değerlendirmektedir.

1.4.1.2 Bağlanma kuramı ve davranışsal kuram

Davranışsal kuram çerçevesinde, davranışların gözlenebilir ve ölçülebilir olduğu kabul edilmektedir. Davranışların ödül, ceza ve pekiştirme sistemi ile şekillendiği savunulur. Erken dönemde olumlu davranışların gelişmesi, ebeveyn tarafından çocuğa sağlanan duygusal destek sayesinde olmaktadır. Sonuçları olumlu olan davranışlar, tekrar edilerek pekiştirilir ve öğrenme gerçekleşir. Ebeveyninin sağladığı sevgi, ilgi, şefkat ortamında, çocuğun güven duygusu pekişerek güvenli

bağlanmanın oluşması sağlanabilir. İhmal ya da ilgisizlik ise, çocukta kaygılı ve kaçınan bir yapının oluşmasına neden olabilir.

1.4.1.3 Bağlanma kuramı ve bilişsel gelişim kuramı

Jean Piaget'in bilişsel gelişim teorisi, bireylerin bilişsel yeteneklerinin gelişim sürecini incelemektedir. Bireylerin yaşamı deneyimleme ve öğrenme süreçlerinde, zihinsel gelişimin doğumdan ergenlik dönemine kadar olan zaman içerisindeki değişimine odaklanır. Piaget, çocukların dünya hakkında bilgi edinmek üzere, aktif bir etkileşim içinde olduklarını savunmakta ve bilişsel gelişimi dört temel aşamada incelemektedir.

Duyusal motor dönem olarak ifade edilen 0-2 yaş arasında, bilişsel gelişimin temeli duysal ve motor becerilere dayanmaktadır. İşlem öncesi dönem olarak ifade edilen 2-7 yaş arası dönemde, hayal gücünün güçlenmesi ile birlikte, sembolik düşünme yeteneği gelişmekte, dil becerileri oluşmaktadır. Somut işlemler dönemi olan 7-11 yaş arası dönem, mantıksal düşünme yeteneklerinin geliştiği dönemdir. Soyut işlemler dönemi olan 11 yaş sonrası ise, daha karmaşık zihinsel yeteneklerin geliştiği, soyut düşünme, problem çözme ve muhakeme gücünün geliştiği dönemdir.

Bilişsel gelişim kuramı, düşünme, öğrenme ve problem çözme yeteneklerinin gelişimini incelerken, bağlanma kuramı, bireyin diğerleri ile arasında gerçekleşen bağlanma stillerini ve bu bağların nasıl oluştuğunu araştırmaktadır. Bağlanma kuramı ile bilişsel gelişim teorisi arasındaki ortak görüş, güvenli bağlanma stiline sahip çocukların bilişsel gelişimlerini daha iyi bir şekilde sürdürdükleri, daha fazla keşfetme ve öğrenme cesaretine sahip oldukları yönündedir (Ainsworth., 1978).

Bağlanma kuramı, bireylerin kendi duyguları ile birlikte başkalarının duygularını da tanıma yeteneklerini, yani duygusal zekayı işlemektedir. Duygusal zeka bilişsel gelişimle birleştiğinde, bireylerin daha sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilmesini sağlamaktadır.

Bilişsel gelişim kuramının sosyal öğrenme süreçlerine de dikkat çekmektedir. Bağlanma kuramına göre bağlanma süreçlerinin sosyal davranışları model alarak gelişmesi, bu anlamda ortak görüş olmaktadır. Güvenli bağlanma bireylerin sosyal becerilerini geliştirmelerinde önemli bir role sahipken, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma türleri sosyal etkileşime olumsuz yönde etki edebilmektedir.

1.4.1.4 Bağlanma kuramı ve gelişimsel psikoloji

Gelişimsel psikoloji, bireylerin yaşam boyunca süren, bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişim süreçlerini birlikte değerlendirecek şekilde incelemektedir. Gelişimsel psikolojinin, bireylerin sosyal ve duygusal gelişimlerini incelemesinde, bağlanma kuramı önemli bir rol oynar.

Bağlanma stilleri, bireylerin sosyal ilişkilerini şekillendiren temel faktörlerdendir. Kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerine sahip bireyler sosyal ilişkilerinde zorluklar yaşayabilmektedirler. Güvenli bağlanmış kişiler ise, sağlıklı sosyal ilişkiler kurma ve duygu düzenleme konusunda daha fazla becerilere sahiptirler (Bowlby, 1980; Ainsworth, 1978).

1.4.1.5 Bağlanma kuramı ve sosyal öğrenme teorisi

Albert Bandura sosyal öğrenme teorisinde, davranışların gözlem ve model alma yoluyla geliştirildiğini savunmaktadır. Öğrenme, diğerlerinin davranışlarını gözlemlemek ve gözlenen davranışların sonuçlarını analiz etmekle gerçekleşmektedir. Teoriye göre öğrenme, pekiştirmeye gerek olmaksızın bilişsel süreçler sayesinde sürekli haldedir.

Bağlanma kuramı ve sosyal öğrenme teorisinin ortak yönü, model alma ve duygusal düzenleme yönüyledir. Çocuklar ebeveynlerinin sosyal davranışlarını gözlemleme ve taklit etme eğilimindedirler (Hazan, Shaver, 1987). Güvenli bağlanmaya sahip kişilerin, sağlıklı sosyal ilişkiler kurma becerisi, model alma davranışını da desteklemektedir. Bununla birlikte, güvenli bağlananların duygu düzenleme becerileri daha yüksek iken, kaygılı veya kaçınan bağlananlar, bu konuda zorluklar yaşayabilmektedirler. Sosyal öğrenme teorisi, duygu düzenleme becerilerinin de gözlem yoluyla geliştirildiğini savunmaktadır (Zimmermann, 2004).

1.4.2 Ölüm kaygısı

Ölüm kaygısı, yaşamın son bulacağı düşüncesi karşısında hissedilen kaygı ve anksiyeteyi ifade eder. İnsanların yaşam kalitesi üzerinde önemli etkisi olan ölüm kaygısı evrenseldir. Ölüm düşüncelerini bastırma çabasında olmak, sosyal fobi, kaygı, panik atak gibi psikolojik belirtiler göstermek, ilişkilerde aşırı bağlılık davranışları ölüm kaygısı belirtilerindendir (Acar, Yıldırım, 2020).

Ölüm kaygısı psikolojik sağlık açısından belirleyici bir rol oynamaktadır. Kaygının yüksek seviyede olması, depresyon, anksiyete, sosyal kaygı bozukluğu gibi ruhsal sağlık sorunlarına yol açabilmektedir. Ölüm kaygısı ile başa çıkmak üzere kullanılan mekanizmalar ise insanların duygu düzenlemelerini ve sosyal ilişkilerini etkileyebilmektedir. Kullanılan bu baş etme stratejileri sayesinde, bireylerdeki psikolojik dayanıklılığın artması, sosyal destek arayışının gelişmesi mümkün olabilmektedir (Tomer, 1995).

Ölüm düşüncesi karşısında artan kaygı hali, insanlardaki yaşama ve çevreye uyum sağlama becerilerinde düşmeye neden olabilmektedir. Ölümü düşünme neticesinde kaygı durumunda artış olabileceği gibi, bu sayede insanın yaşamına ilişkin nedenler oluşturabilmesi ve yaşama bağlanması da mümkün olabilmektedir. İnsanlar, ölüm gerçeğini kabul ederek korku duymak yerine, sınırlı zamanını varoluşunu anlamlı hale getirecek, dolu dolu bir yaşam sürmek üzere kullanmayı da tercih edebilirler. Ölüm düşüncesinin yaşamı zenginleştirdiğini savunmak zor olsa da, insanın ancak ölüm gerçeği sayesinde bencillikten uzak, canlı ve daha verimli bir yaşam sürebileceğini görmezden gelmemek gerekir.

1.4.2.1 Ölüm kaygısı ve psikoanalitik kuram

Psikoanalitik kuramın öncüsü Freud'e göre, insanlar yaşam ve ölüm olmak üzere iki temel içgüdü ile dünyaya gelirler. Dolayısı ile ölüm kaygısı, temel çatışma kaynaklarındanır. Kaygının kökenleri, bilinçdışı süreçler, içsel çatışmalar ve erken çocukluk deneyimlerine bağlanmaktadır. Ölümden kaçınma ve hayatta kalma içgüdüğü, sürekli olarak bilinçdışı çatışmalara neden olur (Freud, 1920). Bastırılmış istek, düşünce ve korkuların yansıması olarak ortaya çıkan ölüm kaygısı ile baş etmek üzere geliştirilen savunma mekanizmaları bulunmaktadır. Bastırma, inkar, yansıtma gibi savunma mekanizmaları örnek gösterilebilir. Bilinçdışının ölüm kaygısı ile yüzleştiği anlarda, kaygı, rüyalar ve semboller yoluyla da açığa çıkabilmektedir.

Erikson, insanın yaşamı boyunca birtakım psikososyal gelişim evrelerinden geçtiğini savunmaktadır. Ölüm kaygısı, yaşamın son gelişim evresinde önemli bir rol oynar. Çünkü yaşlılık döneminde yaşamın anlamını sorgulama ile birlikte ölüm kaygısı da artmaktadır (Erikson, 1982).

Jung, ölüm kaygısı konusunda kollektif bilinçdışına vurgu yapar. Ölüm korkusunu yaşama korkusuna bağlamaktadır ve bireyin kendi kimliği ile birleşme gayreti sürecinde, ölüm kaygısı engel oluşturmaktadır. Yaşamda karşılaşılan olumsuz durumlar ölme isteğine neden olabilir. Ölme isteği ölüm korkusu ile birleştiğinde ise nedeni belli olmayan bir kaygı hali ortaya çıkar. Arketipler ölümle baş etme konusunda önemli rol oynamaktadır (Jung, 2006).

Otto Rank, Freud'un savunduğu ölüm içgüdüsünün, yaşam üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunu da açıklayarak bu kavramı daha da genişletmiştir. Rank, sanat gibi yaratıcı faaliyetler yoluyla ölüm kaygısı ile baş edilebildiğini ifade etmektedir. Bireyin özgürleşmesi ya ölümü kabul ederek, ya da bu kaygıyı bastırarak gerçekleşir.

Eric Fromm ölüm kaygısını, ölüm düşüncesinin yarattığı normal korku ve sürekli halde tedirginliğe neden olan ölüm korkusu olarak iki yönlü değerlendirmiştir. Sürekli tedirginlik haline sebep olan korkunun kaynağını, hayatı iyi yaşayamamaya bağlamıştır. Bununla birlikte ölüm kaygısının, sahip olunan maddi varlıkları, bedeni, bilinci kaybetmekten kaynaklandığını düşünmektedir. Buna göre insanların, sahip olma anlayışına yükledikleri anlam, ölüm korkusunun belirleyicisidir.

1.4.2.2 Ölüm kaygısı ve terör yönetim teorisi (TMT)

Ölüm Kaygısı ve Terör Yönetim Teorisi (TMT) Greenberg, Solomon ve Pyszczynski (1986) tarafından geliştirilmiştir. Teori, ölümle yüzleşme durumunda ortaya çıkan kaygıyla nasıl başa çıkıldığını açıklamaya odaklanmaktadır. Teoriye göre, bireylerin ölüm düşüncesi ile birlikte gelişen varoluşsal kaygıya karşı, kişisel olarak yüksek başarılar elde edebilecekleri işlere yönelmek, sosyal bağlar kurmak, kültürel değerlere yoğunlaşmak gibi eğilimleri olmaktadır. Toplumsal değerlere bağlılık duymak, ölüm kaygısını hafifletici etki gösterdiğinden, ölüm kaygısının yüksek olduğu durumlarda, sosyal bağlar kurma ya da gruplara dahil olma davranışları da artmaktadır (Pyszczynski, 2006).

1.4.2.3 Ölüm kaygısı ve varoluşsal psikoloji

Varoluşsal psikoloji 20. yüzyılın ortalarında geliştirilmiştir. Jean-Paul Sartre, Viktor Frankl, Rollo May ve Irvin D. Yalom bu alanda önce çıkan isimler olmakla birlikte Yalom en etkin isimdir. Varoluşsal psikoloji ölümle yüzleşme ve yaşamın

anlamını sorgulama düşüncelerini temel alan bir yaklaşımdır. İnsanların karar verme ve sonuçları ile yüzleşme özgürlüklerine, hayattaki anlam arayışlarına, yaşamın belirsizliklerinin yarattığı kaygıya, varoluşsal kaygının tetikleyicisi olarak ölüm düşüncesine vurgu yapar. Varoluşsal kuramın dört temel kaygısı olan ölüm, özgürlük, anlamsızlık ve yalnızlık kaygıları, varoluş ve yaşamın anlamını sorgulama konusunda önemli rol oynamaktadır.

Yalom, bireylerin duygusal iyilik halleri ile varoluşsal kaygı arasında güçlü bir bağ olduğunu savunmaktadır. Varoluşsal kaygı ile ölüm kaygısı yakından ilişkilidir ve yaşamdaki anlam arayışını etkilemektedirler. Ölümün kabullenilmesi ile birlikte, yaşamdan alınan keyif artmakta, kişilerarası daha derin bağlar kurmak mümkün hale gelmektedir (Yalom, 2008).

1.4.2.4 Ölüm kaygısı ve bağlanma kuramı

Kişilerarası ilişkilerdeki duygusal bağların gelişimini inceleyen bağlanma kuramına göre; güvenli bağlanmış kişiler, ilişkilere yönelik daha az kaygı duyarken; kaygılı veya kaçınan bağlananlar, ilişki kurma ve sürdürme konusunda daha fazla kaygı duyabilmektedirler (Mikulincer, Shaver, 2007). Ölüm kaygısının, bireylerdeki sosyal destek ve gruba dahil olma ihtiyacını artırması sebebi ile partner seçimi sürecindeki tutum ve davranışlar da etkilenebilmektedir. Güvenli bağlanma stili, ölüm kaygısı ile başa çıkma ve duygu düzenlemeye karşı en etkin bağlanma modelidir.

Bağlanma stilleri ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkinin incelendiği bir yüksek lisans tezindeki araştırma sonuçlarına göre; güvenli bağlanma stiline sahip kişiler, duygusal destek almanın getirdiği güven ve rahatlık sayesinde ölüm kaygısını daha az yaşamaktadırlar. Bu kişiler, ölüm düşünceleriyle başa çıkma konusunda daha başarılı görülmektedir. Kaygılı bağlanma stiline sahip olanlar, yoğun bir şekilde kaybetme düşünceleri ile meşgul olmakta ve ölüm kaygısını yüksek düzeyde yaşamaktadırlar. Ölüm düşünceleri ile baş etme konusunda zayıf kalabilirler. Kaçınan bağlananlar, ölüm düşüncesi ile yüzleşme konusunda çekinceli tutum içindedirler. Duygularını bastırmak, ölüm düşüncesini engellemeye çalışmak, bu bireylerin kaygı seviyesini arttırmaktadır. Dağınık bağlanma stiline sahip kişiler ise, genel olarak duygusal tutarsızlık gösterdiklerinden, ölüm düşünceleri ve ölüm

kaygısı ile ilgili durum bu kişilerde daha karmaşık hale gelebilmektedir (Karakaya, 2019).

Yıldırım, F. Tarafından yapılan, sosyal ilişkilerin, bağlanma stilleri ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğinin araştırıldığı yüksek lisans tezi araştırma sonuçları, Karakaya tarafından yapılan araştırma sonuçlarını destekler durumdadır. Psiko-sosyal faktörlerin rolüne bakıldığında; güçlü sosyal desteğin, güvenli bağlanma ve düşük ölüm kaygısı ile ilişkili olduğu görülmektedir. Stres durumlarında baş etme stratejilerini etkin şekilde kullanabilen ve psikolojik dayanıklılığa sahip olanların ölüm kaygısı ile baş etme gücü daha yüksektir.

1.4.2.5 Ölüm kaygısı ile başa çıkma mekanizmaları

Ölüm düşüncesi kaygıya neden olduğunda savunmacı yönelimler açığa çıkmaktadır. Ölüm düşüncesinin neden olduğu çaresizlikle ortaya çıkan savunmaları sosyolojik ve psikolojik olarak iki grup halinde incelemek mümkündür.

Sosyolojik Savunmalar:

Her toplum, bireyleri önemli olduklarına inandırmak, kaostan korumak üzere çaba içindedir. İnsan, ölümsüzlük arayışına bağlı olarak; biyolojik bağlantı zinciri içinde yaşamaya devam etmek, kişisel varlıkları ile diğerleri üzerinde kalıcı etki oluşturmak ya da dini inanışlara bağlı olarak daha üst bir boyutta yaşama devam etmek gibi inançlar sergileyebilir. Her insan, içinde yaşadığı kültürün sundukları içinde, yaşamaya değer şeylere bağlanma ihtiyacındadır. Bu ihtiyaç öyle güçlüdür ki; kültürel değerlerin sunduğu veriler çoğu zaman olduğu gibi kabul edilmekte, dini ya da kültürel değerler yaşamın anlamı haline gelebilmektedir. Defin ve cenaze işleri ile ilgili tüm uygulamalar ölümü hayattan uzaklaştırma çabaları olarak kabul edilebilir.

Psikolojik Savunmalar:

Ölüm korkusunu yönetmek üzere kullanılan psikolojik stratejiler, genel anlamda içinde bulunulan duruma uyum sağlama amacı taşımaktadır.

İnkar: Gerçekleri kabul etmekte zorlanma halini ifade etmektedir. İnsanlar sevdiklerinin ya da kendilerinin ölüm riskini reddederek kaygıyı ortadan kaldırma yolunu seçebilmektedirler.

Bastırma: Rahatsızlık veren duygu ve düşünceleri saklamayı ifade eder. Ölüm düşüncesinin bilinçaltına itilmesi, bireylerin hayatına uyum sağlamasını kolaylaştırır.

Yansıtma: Kabul edilmesi zor olan durumlarla başa çıkmak üzere kullanılan yansıtma, kişinin sahip olduğu duygu ve düşünceleri başkasına atfetmesidir. Diğerini suçlamak şeklinde gelişir. Kişi, ölüm korkusu ile başa çıkmak üzere, bir başkasının ölüm korkusu ve ölümle ilgili söylemleri üzerinden kendi korkusuna anlam yüklemeye çalışabilmektedir.

Rasyonalizasyon: Olaylara mantıksal anlam yükleyerek daha kolay kabul edilebilir hale getirme çabasıdır. Ölüme dair düşüncelere ve duyulan kaygıya “herkes ölecek” gibi mantıksal bir çerçeve çizerek rahatlama yolu seçilebilmektedir.

Yer Değiştirme: Bir düşünce ya da duygunun asıl kaynağından başka bir şeye yöneltilmesini ifade eder. Bireyler, ölüm kaygısı duymak yerine, hayatlarındaki diğer kaygı verici stres kaynaklarına yönelerek rahatlama sağlayabilmektedirler

Yüceltme: Kabul görmeyecek durumların, toplum ya da kişi tarafından daha kabul edilebilir durumlara dönüştürülmesidir. Ressamın ölüm korkusunu resmetmesi gibi, bu yolla dürtüler engellenmemiş, başka bir yolla ortaya çıkmış olduğundan sağlıklı bir savunma mekanizması olarak kabul edilmektedir.

Katarsis: Kaygıyı hafifletmek üzere , üzülme, ağlama gibi yollarla duyguları serbest bırakmayı ifade eder. Ölüm durumunda gözyaşı dökmek, ölüm korkusu ile yüzleşme şekli olarak kabul edilebilir.

1.4.3 Eş seçimi tutumları

Eş seçimi, uzun süreli romantik bir ilişki öncesindeki tüm seçim davranışlarını kapsayan ve kişilik özellikleri, ekonomik şartlar, sosyokültürel değerler gibi birçok faktörden etkilenen bir süreçtir. Eş seçimi tutumları, romantik ilişki öncesindeki partner seçimi sırasında, bireylerin duygusal ve zihinsel yaklaşımlarının tümüdür. Weber, "sosyal ilişkilerde rasyonellik" kavramıyla, bireylerin partner seçiminde, hem duygusal hem de rasyonel unsurları kullandıklarını ifade etmektedir (Weber, 1978).

Bireysel ve toplumsal faktörleri eş seçimi tutumlarını belirleyen iki ana unsur olarak incelemek mümkündür.

Bireysel faktörlerle; kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve geçmiş deneyimler kast edilmektedir. Özsaygı, beklentiler, yakınlık algısı, dışadönüklük, duygusal istikrar, uyumluluk gibi özellikler eş seçimi tutumlarında belirleyici kişilik

özellikleridir. Özsaygısı yüksek kişilerin daha sağlıklı ve güvenli ilişkiler kurma eğiliminde olduklarını söylemek mümkündür (Murray, 2002). Eş seçiminde diğer önemli belirleyiciler ise dışadönüklük ve uyumluluk özellikleridir (Graziano, 2003). Bağlanma kuramı çerçevesinden değerlendirildiğinde, erken dönem ilişkilerinin, yaşam boyunca devam ettiği kabul edilmektedir. Örneğin; güvenli bağlanmaya sahip kişiler, daha sağlıklı ilişkiler kurabilme potansiyeli taşımaktadır. Geçmişte olumsuz bir ilişki deneyimi olanlar içinse, eş seçiminde daha temkinli ve eleştirel olma ihtimali vardır ve geçmiş deneyimler eş seçimi tutumlarını etkileyen bireysel faktörlerdendir.

Toplumsal faktörler; kültürel değerler, eğitim, aile faktörü, sosyolojik ve ekonomik durumlardır. Uygun eş adayı için benimsenmiş özellikler kültürel yapıya göre değişebilmektedir. Gelenekçi kültürlerde aile, seçim sürecinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Bazı kültürlerde ise bireysel seçimler ön plandadır (Kalmijn, 1994). Farklı kültürlerde sosyo-kültürel denklik ya da fiziksel çekicilik gibi kavramların önceliği de değişebilmektedir. Finansal güç ve istikrar, ekonomik anlamda yüksek yaşam standartlarına sahip olmak gibi etkenler, eş seçimi sürecinde geniş bir kitleye ulaşabilme imkanı tanınması bakımından, önemli toplumsal faktörlerdendir.

Romantik ilişkilerde partner seçim süreci; ilk çekim ve tanışma ile başlayan ve kişiliklerle kişiler arası uyumun değerlendirilmesi neticesinde karara bağlanan bir süreçtir. Sağlıklı ilişkiler açısından, bireysel ve toplumsal faktörlerin birleştiği bu karmaşık süreci iyi anlamak oldukça önemlidir.

1.4.3.1 Eş seçiminde sınırlandırıcı inançlar

Eş seçiminde sınırlandırıcı inançlar, gerçek olduğuna ilişkin kanıt olmamasına rağmen yaygın kabul edilen inançlardır (Larson, 1988). Örneğin “Evlenmeden önce mükemmel olmalıyım” inancına sahip olan biri kendini yetersiz hissedebilir ve zayıf noktalarında cesaretsiz tutumlar sergileyerek eş aramaktan kaçınabilir. Bireyin popüler yayınlardan, televizyon programlarından, filmlerden, arkadaş ve akrabalarından edindiği bilgiler ile kendi sınırlı tecrübelerinden çıkardığı sonuçlar ve doğru bilginin yanlış yorumlanmasının evliliğe yönelik mitlerin oluşumunu sağlayan kaynaklar olduğu görülmüştür (Güngör vd., 2011).

Larson 1992’de eş seçimi sürecindeki sınırlandırıcı inançlarla ilgili bir çalışma yapmıştır. Bireylerin sahip oldukları gerçekçi olmayan bu inançlar şu şekildedir: “Yalnızca tek bir ideal eş var” inancına göre her insanın evlenebileceği sadece tek doğru insan vardır. Eninde sonunda ortaya çıkacağına inanılan tek ve ideal eş adayını bekleme eğiliminde olanlar, aktif bir şekilde flört etmek yerine beklemeyi tercih ederler. Fakat bu özel insanı beklerken başka iyi ihtimalleri görmezden gelme, o tek ve en özel kişi ile karşılaşmış olsa da farkında olamama ihtimalleri değerlendirildiğinde, inancın gerçekdışı olduğu kabul edilmelidir.

“Mükemmel eş” inancında; mükemmele ulaştığına ikna olana kadar tatmin olmama durumu vardır. Bireylerin mükemmellik beklentisi, sorunlar karşısında çözüm arayışı ve motivasyonu düşüren bir etken olacaktır. Bireyin hem kendisi hem de partneri için hayal kırıklıklarına neden olabilecek, çok sayıda ve kısa süreli ilişkilerin yaşanması muhtemeldir.

“Mükemmel ben” inancına sahip bireyler kendisini kusursuz bir eş adayı olarak görene kadar yalnız kalmayı tercih etmektedirler. Kişinin kendisini eş olma konusunda tamamen yeterli görebilme ihtimali çok düşüktür. İlişki uyumunda çiftlerin karşılıklı çaba ve tolerasyonu gereklidir. Bu nedenle bu inanç, bireyleri evlenme fikrinden alıkoyabilecek sağlıksız bir inanıştır.

“Mükemmel ilişki” inancının temelinde güven ve bağlılık eksikliği ya da başarısızlık düşüncesi olması ihtimaldir. Çünkü bu inanca sahip bireyler, ilişkinin sürekliliği konusunda güven duymaya ihtiyaç hissederler. Bu nedenle de sürekli olarak ilişkiyi ve partnerini test edebilir, uzun süre birlikte yaşama gerekliliği görebilirler. Bu durum karşı tarafı duygusal olarak yorarak ilişkiyi sonlandırmaya teşvik edebilir. “Daha fazla çaba sarf etmeliyim” inancına sahip bireyler herkesle evliliğin mümkün olabileceğini ve mutlu bir birlikteliğin kendi çabasına bağlı olacağını kabul etmişlerdir. Bu kişiler, başarılı ve uyumlu bir birliktelik için uzun zaman fayda getirmeyen fedakarlıklar yapma eğiliminde olabilirler.

“Sevgi yeterlidir” inancına sahip olanlar; biri ile evlenmek için aşık olmanın yeterli olacağını düşünürler. Çiftlerin birbirini tanımaya ve akılcı kararlar alınmasına engel olabilecek bir inanış ve beklenti halindedir.

“Birlikte yaşama” inancı; evlilik öncesinde birlikte yaşamayı mutlu bir evliliğin sigortası gibi görmektir. Birlikte yaşama ile evliliğin dinamiklerinin oldukça farklı olduğu gerçeğini görmezden gelmek hayal kırıklıklarına neden olabilmektedir.

“Zıt çiftler birbirlerini tamamlar” inancı kişisel özellikleri kendisinden tamamıyla farklı bir eş arayışını ifade eder. Zıt karakter yapılarının belli oranda çekiciliği olsa da uzun süreli ilişki içerisinde zıtlıklar çatışmalara neden olabilmektedir.

“Seçim yapmak kolay olmalı” inancı eş seçiminin şansa bağlı olduğunu, bu nedenle kolaylıkla seçim yapılabileceğini kabul eder. İlişkinin devamlılığı için çaba ve fedakarlık yapmaya engel oluşturabilecek bir inançtır (Akpınar, 2021).

1.4.3.2 Eş seçimi ve bağlanma

Farklı bağlanma stiline sahip kişiler, eş seçimi sürecinde farklı istek ve beklentilere sahiptirler. Bu nedenle ağlanma stilleri bu süreçte belirleyici bir faktördür.

Güvenli Bağlanma Stili ve Eş Seçimi Tutumları: Güvenli bağlanma stiline sahip kişiler, bu süreçte partnerlerinin güçlü yanlarına odaklanma, karşılıklı özveri, daha açık fikirli ve esnek olma eğilimindedirler (Mikulincer, Shaver, 2007). Öncelikli ihtiyaç, ortak ilgi alanları, karşılıklı uyum gibi beklentilerin karşılanmış olmasıdır.

Kaygılı Bağlanma Stili ve Eş Seçimi Tutumları: Kaygılı bağlanmış kişilerin eş seçimi sürecindeki en belirgin tutumları; partnerin ilgi ve sevgisini kazanma ya da kaybetmeye karşı duydukları aşırı endişe halidir. Bu endişe hali tutarsızlıklara neden olmakta, sıklıkla partnerlerini test etme ihtiyacı doğurmaktadır (Shaver, 2007). Kaygılı bireylerin, partnerlerine bağımlı olma ihtimali de yüksektir.

Kaçınan Bağlanma Stili ve Eş Seçimi Tutumları: Kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerde en belirgin özellik, duygusal bağ kurma ihtiyaçlarını bastırarak, bağımsızlıklarını ve özel alanlarını koruma çabasında olmalarıdır. Derin duygusal bağ kurmak kaçınan bağlı olanlar için huzursuzluk vericidir. Bu durum ilişki sürekliliğini olumsuz etkileyebilmektedir. Eş seçimi sürecinde duygusal derinliği olmayan bir tutum içinde olabilirler.

1.4.3.3 Eş seçimi ve ölüm kaygısı

Ölüm kaygısı, bireylerde derin bir bağlılık ihtiyacı oluşturabilir. Bu durum, daha uzun süreli ilişkilere olan yatkınlığı da artırabilir. Yoğun şekilde ölüm kaygısına sahip olanlarda, daha derin ve kalıcı romantik ilişkiler kurma isteği oluşabileceği için, bağlanma stilleri ile birlikte ölüm kaygısı ve kaygının seviyesi, eş seçimi tutumlarında belirleyici rol oynayabilir. Çünkü eş seçiminin, yalnızlık hissini azaltmak ve duygusal destek sağlamak gibi işlevleri vardır (Leary, Baumeister, 2000).

Ölüm kaygısı yüksek seviyede olan bireyler, kendilerine güvenlik ve destek sağlayan, sağlıklı iletişim yeteneklerine sahip adaylara yönelebilirler (Nolen-Hoeksema, 2001). Duygusal yakınlıktan ve derin bağlar kurmaktan kaçınan, bağımsızlığına önem veren adaylar ise tercih edilmeyebilir (Kirkpatrick, 1998). Bununla birlikte, ölüm düşüncesinin getirdiği kaygı ve endişe ile başa çıkma çabası, bazı kişilerde bağ kurma ihtiyacını azaltabilir ve ilişki yaşama konusunda pasifleştirebilir.

1.5 Literatür Araştırması

Death anxiety, attachment styles and relationship status

Sarsmaz, M. (2022) tarafından yüksek lisans tezi olarak yapılmış çalışmada; bağlanma stilleri ve ilişki durumunun ölüm kaygısı üzerindeki işlevi incelenmiştir. 207 üniversite öğrencisinin katılımı ile yapılan bu araştırmaya göre, ölüm kaygısı puanları ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Buna göre; kaygılı bağlananlarda yüksek, güvenli bağlanma stiline sahip olanlarda daha düşük ölüm kaygısı, kaçınan bağlananlarda ise yalnızlaşma görülmüştür. Ölüm kaygısı puanları ile bireylerin ilişkisinin olup olmaması arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İlişkisi olan katılımcıların ölüm kaygısı puanları, ilişkisi olmayan katılımcıların puanlarından daha yüksek çıkmıştır.

Bireyin bağlanma stili ile eş seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi

Akpınar, M. (2021) yüksek lisans tez çalışmasında, 18-30 yaş aralığındaki bireylerin bağlanma stili ve eş seçimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 430 katılımcı ile gerçekleştirilmiş çalışmanın sonuçlarına göre, bağlanma stilleri ve eş seçme stratejilerinin cinsiyetlere göre değişim gösterdiği görülmüştür. Güvenli bağlanma ile

dini-siyasi benzerlik ve sosyoekonomik düzey boyutları arasında, saplantılı bağlanma, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma ile aile kurumu ve güven, fiziksel özellik ve aşk boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Gençlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi

Babahanoğlu, R. (2021) tarafından 608 katılımcı ile gerçekleştirilmiş olan çalışmada; gençlerin bağlanma stillerinin eş seçimi tutumları üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların bağlanma stilleri ile eş seçme öncelikleri arasında pozitif yönde bir ilişki, ayrıca katılımcıların cinsiyet değişkeni ile güvenli bağlanma puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar, eş seçimi sürecinde duygusal destek, güven ve uzun vadeli ilişki gibi faktörlere daha fazla önem verdiklerini belirtmişlerdir. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, sağlıklı ve tatmin edici ilişki kurma eğilimi gösterirken, kaygılı ve kaçınan bağlananlar, eş seçiminde daha fazla kaygı ve belirsizlik hissetmiştir.

Romantik ilişki doyumu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi

Beştav, F.G. (2007) tarafından 586 katılımcı ile gerçekleştirilmiş araştırmada; bağlanma stilleri, rasyonel olmayan ilişki inançları ve aşka ilişkin tutumlar açısından cinsiyet ve doğup yaşanan yerleşim birimine bağlı farklılıkların bulunduğu görülmüştür. Kadın ve erkeklerin romantik ilişkilerdeki doyum düzeylerine bakıldığında, kadınların duygusal doyum arayışları daha yüksek bulunmuştur. Güvensiz bağlanma stilleri ile ilişki doyumu arasında negatif yönlü bir ilişki görülürken, güvenli bağlanma stili ile ilişki doyumu arasında herhangi bir ilişkinin görülmemesi literatürdeki diğer araştırma sonuçlarına ters düşmektedir.

Attachment styles and fear of personal death: A case study of affect regulation

Mikulincer, M., Florian V., Tolmacz R., (1990) tarafından İsraili lisans öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde çalışılmıştır. Bağlanma stilleri ile kişisel ölüm korkusu arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin, duygusal düzenleme üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Çalışmada katılımcılar güvenli, kararsız ve kaçınmacı bağlanma gruplarına ayrılarak kişisel ölüm korkusu düzeyleri ve buna yüklenen anlam araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kararsız denekler, güvenli ve kaçınan deneklere göre daha güçlü ölüm korkusu sergilemiştir. Güvenli deneklerle

karşılaştırıldığında, kararsız deneklerin ölüm korkusunu sosyal kimlik kaybı korkusuna bağlama olasılığının daha yüksek olduğu görülmektedir. Kaçınan deneklerin ise, ölümün bilinmezliğinden dolayı korkma olasılığı güçlü görülmüştür.

Bağlanma Stilleri ve Ölüm Kaygısı Arasındaki İlişki: Üniversite Gençleri Üzerine Bir Araştırma

Özcan, A. (2021)' nin yüksek lisans tezi olarak hazırladığı çalışmada, bağlanma stilleri ile ölüm kaygısı ilişkisine üniversite öğrencileri üzerinden bakılmıştır. Çalışma, 18-25 yaş aralığındaki 200 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; güvenli bağlanmaya sahip bireyler, sosyal destek temelinde daha az ölüm kaygısı yaşamaktadırlar. Kaçınan bireylerin duygusal ilişkilere karşı eğilimi mesafeli olmakta, buna bağlı olarak, ölüm kaygısını daha fazla hissetmektedirler. Kaygılı bağlananlar ise, ilişki içinde sürekli destek ve onay arayışındadırlar. Ölüm kaygısı da bu tedirginlik hali ile birleşmekte ve yüksek seviyede ölüm kaygısı yaşamaktadırlar.

Tanrı'ya bağlanma tarzı ve ölüm kaygısı ilişkisi üzerine bir araştırma

Araştırma Çınar, M. Tarafından yapılmıştır. 416 kişinin katıldığı çalışmada, ölüm kaygısı bireylerin tanrıya bağlanma tarzları üzerinden incelenmiştir. Katılımcılar 30-60 yaş arasındadır. Cinsiyete göre ölüm kaygısına bakıldığında, kadınların erkeklere göre daha fazla ölüm kaygısı taşıdıkları, 60 yaş üzerinde ölüm kaygısının daha yoğun yaşandığı görülmüştür. Medeni duruma göre ölüm kaygısı seviyelerinde anlamlı bir farklılık görülmez iken, eğitim seviyesi yükseldikçe ölüm kaygısının azaldığı bildirilmiştir. Çalışmada, bireylerin tanrıya güvenli ve kaygılı bağlanma ile bağlı olduğu durumlarda ölüm kaygısının da yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bağlanma stilleri ve ilişkiler: Bir derleme.

Öztürk, A., Şen, M. (2020)' nin yayınladığı makalede, bağlanma stillerinin ilişkiler üzerindeki etkisine dair bilgiler paylaşılmıştır. Çeşitli araştırmalardan elde edilen bilgilerin bir araya getirildiği çalışmada, sağlıklı ilişkiler ve yüksek yaşam doyumu, güvenli bağlanma ile ilişkilendirilmiştir. Kaçınan ve kaygılı bağlanma stiline sahip olanlarda ise, ilişki zorlukları ve psikolojik sorunlara işaret edilmiştir.

Bağlanma, eş seçiminde sınırlandırıcı inançlar ve beden imgesi baş etme stratejilerinin romantik ilişkilerde mükemmeliyetçiliği yordaması

Özteke, H. İ. (2015) tarafından yapılan çalışmada 12 aydan uzun süreli romantik ilişkisi olan katılımcılar seçilmiştir. 404 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada, bireylerdeki kendine yönelik mükemmeliyetçilik, kaygılı bağlanma ile ilişkilendirilmiştir. Kaygılı ve kaçınan bağlanma ile partnere yönelik mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bununla birlikte, eş seçiminde sahip olunan sınırlandırıcı inançların, ilişkilerdeki mükemmeliyetçilik düzeyini etkilediği izlenmiştir. “Çaba göstermeme” ve “idealleştirme” alt boyutları ile partnere yönelik mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönlü, “aşk yeterli” boyutu ile negatif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur.

You're my one and only: Premarital counseling for unrealistic beliefs about mate selection.

Larson, J. H. (1992) tarafından yazılan ve American Journal of Family Therapy, dergisinde yayınlanan makalede; sağlıklı ve uzun süreli ilişkilerin kurulabilmesi açısından, çiftlerin ilişkiye dair beklenti ve inançlarının kritik bir öneme sahip olduğu konu edilmiştir. Eş seçimi sürecinde gerçekçi olmayan inançların, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti, eğitim ve bilinçlenme sayesinde düzeltilmesi tavsiye edilmektedir. “Yalnız ve tek doğru” anlayışının ilişkilerde aşırı beklentilere yol açtığı, “ideal eş” inancının iyi bir ilişkinin ön koşulu olarak kabul edilmesinin tatminsizliğe neden olduğu gibi düşünceler savunulmuştur.

Romantizm ve eş seçimi tutum ölçeğinin uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması

Güngör, H. C., Yılmaz, M., Çelik, S. B. (2011) tarafından Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği (REST)'nin Türkçe' ye uyarlanması için yapılmış bir çalışmadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine dair alınan sonuçların yanı sıra, ölçeğin bazı alt boyutlarında cinsiyete yönelik anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Sonuçlar “Yalnız ve Tek Doğru” alt boyutunda kadınlar lehine, “Beraber Yaşama” boyutunda ise erkekler lehine olmuştur. Ölçeğin genelinden elde edilen toplam puana göre cinsiyet açısından bir fark gözlenmemiştir.

1.6 Değişkenler

Bu araştırma, bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı değişkenlerinin, eş seçimi tutumları değişkenini etkilemesi ve etki yönünü incelemek amacıyla yürütülmüştür.

Bunun yanı sıra, eş seçimi tutumları ile ilişkisi incelenen ölüm kaygısı ve bağlanma stilleri değişkenlerinin, kendi aralarındaki ilişkiler de incelenecektir.

Araştırmada eş seçimi tutumları bağımlı değişken, bağlanma stilleri bağımsız değişken, ölüm kaygısı ise aracı değişken olarak izlenmiştir.

1.7 Araştırma Sorusu ve Hipotezler

Erken dönem yaşantısındaki çocuk ebeveyn bağlanmasına bağlı olarak gelişen bağlanma stilleri, romantik bağlanmanın gelişmesinde etkili olan faktörlerdendir. Bağlanma stilleri kişilerin eş seçimi kriterlerini ve ilişki doyumlarını etkilemektedir. Ancak bireylerdeki ölüm kaygısı düzeylerinin de, eş seçimi tutumları üzerinde etkili olup olmadığı bu çalışmada araştırılmak istenmiştir.

Buna bağlı olarak, araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

Soru1: Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları arasında bir ilişki var mıdır?

H1: Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Soru2: Yetişkinlerin ölüm kaygısı düzeyleri ile eş seçimi tutumları arasında bir ilişki var mıdır?

H3: Yetişkinlerin ölüm kaygısı düzeyleri ile eş seçimi tutumları toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Yetişkinlerin ölüm kaygısı düzeyleri ile eş seçimi tutumları alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Soru 3: Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile ölüm kaygısı düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

H5: Ölüm kaygısı düzeyleri ile güvenli bağlanma stili puanları arasında negatif yönlü ilişki vardır.

H6: Ölüm kaygısı puanları ile kaygılı bağlanma stili puanları arasında pozitif yönlü ilişki vardır.

H7: Ölüm kaygısı puanları ile kaçınan bağlanma stili puanları arasında pozitif yönlü ilişki vardır.

Soru 4: Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları arasındaki ilişkide, ölüm kaygısının aracı rolü var mıdır?

H8: Yetişkinlerin bağlanma stilleri düzeyleri ile eş seçimi tutumları arasındaki ilişkide, ölüm kaygısının aracı rolü vardır.

2. YÖNTEM

Araştırma betimsel ve ilişkisel yöntemler kullanılacak şekilde tasarlanmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri ile bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı değişkenlerinin genel dağılımlarını incelemek üzere betimsel araştırma tasarımı kullanılmıştır. Bağlanma stilleri, ölüm kaygısı ve eş seçimi tutumları değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek üzere ise, ilişkisel araştırma tasarımı kullanılmıştır.

2.1 Evren ve Örneklem

Araştırma; Türkiye’de rastgele seçilen, farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki, farklı yaş aralıklarındaki, gönüllü kadın ve erkek yetişkinler ile yapılmıştır. 148’i kadın, 122’si erkek olmak üzere toplam 270 kişiden veri toplanmıştır. Gerçeğe uygun beyan olmadığı izlenen 13 kişinin verisi analiz dışında bırakılarak, 257 kişiden toplanan veriler analiz edilmiştir.

Çalışmada eş seçimi tutumları bağımlı değişken, bağlanma stilleri bağımsız değişken, ölüm kaygısı ise aracı değişken olarak belirlenmiştir. 257 kişilik katılımcıdan veri toplandıktan sonra, öncelikle yapılacak analizler açısından örneklem sayısının yeterli olup olmadığını değerlendirmek üzere, güç analizi yapılmıştır. Güç analizi için, G-Power uygulaması kullanılmıştır.

Bağlanma stilleri, ölüm kaygısı ve eş seçimi tutumlarında, cinsiyet gibi iki grupta değişkenlere göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek için t-testi uygulanacaktır. Bunun için, G-power programında T tests / Two groups seçilerek, etki büyüklüğü=orta, tip I hata olasılığı=0.05, istatistiksel güç=0,95 belirlenmiş ve gerekli minimum katılımcı sayısı 180 olarak hesaplanmıştır.

Bağlanma stilleri, ölüm kaygısı ve eş seçimi tutumlarında, eğitim gibi ikiden fazla grupta değişkenlere göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek için, anova testi uygulanacaktır. Bunun için, G-power programında F tests / Anova seçilerek, etki büyüklüğü=orta, tip I hata olasılığı=0.05, istatistiksel güç=0,95 belirlenmiş ve gerekli minimum katılımcı sayısı 252 olarak hesaplanmıştır.

Bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkeni nasıl açıkladığını görmek için çoklu doğrusal regresyon analizi planlanmıştır. Bunun için, G-power programında F tests / Çoklu regresyon seçilerek, etki büyüklüğü=orta, tip I hata olasılığı=0.05, istatistiksel güç=0,95 belirlenmiş ve gerekli minimum katılımcı sayısı 107 olarak hesaplanmıştır.

Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına dair korelasyon testi uygulamak üzere örneklem hesaplamasında; G-power programında Exact / Correlation menüsünden, etki büyüklüğü=orta, tip I hata olasılığı=0.05, istatistiksel güç=0,95 olarak belirlenmiş ve gerekli minimum katılımcı sayısı 107 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 2.1: Sosyodemografik Değişkenlerin Sayı ve Yüzde Dağılımının İncelenmesi

Değişkenler	Değişken Alt Grup	Kişi Sayısı	Yüzde%
Cinsiyet	Kadın	145	%56,4
	Erkek	112	%43,6
Eğitim Durumu	İlköğretim - Mezun/Devam ediyor	21	%8,2
	Lise - Mezun/Devam ediyor	42	%16,3
	Üniversite ve üzeri - Mezun/Devam ediyor	194	%75,5
Çalışma Durumu	Çalışıyor	190	%73,9
	Çalışmıyor	16	%21,4
	Emekli	12	%4,7
Gelir Durumu	Düşük	33	%12,8
	Orta	213	%82,9
	Yüksek	11	%4,3
İlişki Durumu	Evli	109	%42,4
	Partneri Var	56	%21,8
	Partneri Yok	92	%35,8
Dini İnanç	Din ve Tanrı İncancım Var	213	%82,9
	Din ve Tanrı İncancım Yok	14	%5,4
	Sadece Tanrı İncancım Var	30	%11,7

Araştırmaya 145 kadın (%56,4) ve 112 erkek (%43,6) olmak üzere toplam 257 kişi katılmıştır. Katılımcıların 109'u evli (%42,4), 56'sı partneri var (%21,8), 92'si partneri yok (%35,8) olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında; ilköğretim - mezun/devam ediyor durumda 21 kişi (%8,2), lise - mezun/devam ediyor durumda 42 kişi (%16,3), üniversite ve üzeri - mezun/devam ediyor durumda 194 kişi (%75,5) olduğu görülmüştür.

Gelir durumu düşük düzeyde olan 33 kişi (%12,8), orta düzeyde olan 213 kişi (%82,9) ve yüksek düzeyde olan 11 kişi (%4,3) bulunmaktadır.

Katılımcıların yaş dağılımını incelendiğinde 13-30 yaş arası 113 kişi (%44), 30-50 yaş arası 118 kişi (%45,9), 50-76 yaş arası 26 kişi (%10,1) olduğu saptanmıştır.

Dini inanca bakıldığında ise; din ve tanrı inancı olduğunu beyan edenlerin 213 kişi (%82,9), din ve tanrı inancının olmadığını beyan edenlerin 14 kişi (%5,4), sadece tanrı inancı olduğunu beyan edenlerin ise 30 kişi (%11,7) olduğu tespit edilmiştir.

2.2 Araştırmanın Varsayımları

- Yaşları 13 ile 76 arasında olan 257 kişilik örneklemin evreni temsil ettiği,
- 11 sorudan oluşan genel bilgi formu ve toplam 75 sorudan oluşan 3 ölçeğin, ölçülmek istenen verileri ölçtüğü,
- Kullanılan ölçeklerin geçerli ve güvenilir oldukları,
- Tüm katılımcıların, form ve ölçek maddelerine içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmıştır.

2.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmada, 257 kişilik örneklemden toplanan veriler ile yapılan analiz sonucu elde edilen bulguların genellenebilir olması,
- Araştırma bulgularının, kullanılan 3 ölçeğin maddelerine verilen yanıtlar ile sınırlı olması, araştırmanın sınırlılıklarıdır.

2.4 Veri Toplama Araçları

Araştırmada, yüz yüze ve dijital ortamda düzenlenen anket yapılarak toplanan veriler işlenmiştir. Katılımlar bireysel olarak gerçekleşmiş, her katılımcı yaklaşık 20dk. süre içinde anketi tamamlamıştır. Katılımcılara, araştırmanın amacı, katılım koşulları, gizlilik gibi konularda bilgi vermek ve çalışmaya katılmayı kabul ettiklerine dair onay almak üzere onam formu kullanılmıştır.

Toplanan veriler, düzenli bir şekilde kaydedilerek, SPSS programında analiz edilmiştir.

2.4.1 Bilgilendirilmiş onam formu

Katılımcılara araştırma prosedürü, amacı ve ölçek maddelerinin cevaplanma süresi ile ilgili bilgi vermek üzere bilgilendirilmiş onam formu kullanılmıştır.

2.4.2 Genel bilgi formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, çalışma ve medeni durum gibi demografik bilgileri ile kendisini etkileyen ölüm kaza vb. tecrübesi olup olmadığına ilişkin bilgileri toplamak üzere Genel Bilgi Formu kullanılmıştır.

2.4.3 Thorson Powell ölüm kaygısı ölçeği

Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği, (Thorson ve Powell, 1986) tarafından geliştirilmiştir. Özellikle psikolojik ve sosyolojik araştırmalarda kullanılmak üzere katılımcıların ölüm kaygısı düzeylerini ölçmektedir. Bireylerin ölüm ile ilgili duygularını, düşüncelerini ve korkularını ölçmek üzere "Acı çekerek ölmekten korkarım", "Tabutlar beni rahatsız eder" gibi ifadeler bulunmaktadır. Literatür taramasında ölçeğin, yaşlılık, hastalık, ölüm, yas süreci ve varoluşsal kaygılar gibi konularda kullanıldığı görülmüştür.

Ölçek, 1'den 5'e kadar Likert tipi ölçekte derecelendirilen 25 maddeden oluşur. Thorson ve Powell (1986), ölçeğin yapısal geçerliliğini test etmek üzere faktör analizi yapmışlardır. Elde edilen faktörlerin iç tutarlılığı, Cronbach's Alpha ile kontrol edilmiştir.

Thorson ve Perkins (1977) tarafından yürütülen bir çalışmada ölçek 659 yetişkine uygulanmıştır. Ölçeğin faktör analizi sonucunda; "tecrit olma ve hareketsizlik kaygısı", "ızdırıp çekme kaygısı", "ölümün bir son olma kaygısı", "toprağa gömülme ve çürüme kaygısı" olarak isimlendirilen 4 faktörü ölçtüğü tespit edilmiş ve geçerlik-güvenirlilik düzeylerinin yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

Thorson ve Powell (1984) tarafından yapılan başka bir çalışmada, toplam 599 yetişkin katılımcıdan toplanan veriler incelenmiştir. Bu çalışmanın faktör analizine göre; "ölümle ilgili belirsizlik", "ızdırıp çekme", "ölüm süreci" ve "çürüme ve bozulma" ile ilgili kaygılar olmak üzere, 4 faktör bulunmuştur.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Karaca ve Yıldız (2001) tarafından geliştirilmiştir. Yapılan çalışmada, ölçeğin Türk toplumundaki bireylerin ölüm kaygısını ölçmek

üzere geçerlilik ve güvenilirliğine bakılmıştır. Çalışmada önce İngilizce maddeler Türkçe'ye çevrilmiş ve pilot uygulamalar yapılmıştır. Türkçe uyarılmanın iç tutarlılık Cronbach alfa değeri .84 ve test tekrar test güvenilirliği .90 bulunmuştur. Ölçeğin, “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı”, “öte alemle ilgili kaygılar”, “çürüme ve bozulma ile ilgili kaygılar”, “ölüm süreci-acı ve ızdırap çekme ile ilgili kaygılar” olmak üzere 4 faktörü ölçtüğü görülmüştür.

Dini ve kültürel farklılıklardan dolayı ölçeğin kültürel uyarlanmasını ise Sarıkaya (2013) yapmıştır. Bu çalışmada “ölümün belirsizliği”, “ölümü düşünme ve tanıklık”, “acı çekme” olarak 3 alt boyut belirlenmiştir.

Ölçekte olumlu yapıda (1-2-3-5-6-7-8-9- 12-14-15-16-18-19-20- 22-24) 17 madde, olumsuz yapıda (4-10-11- 13-17-21-23-25) 8 madde bulunmaktadır. Ölçekten en düşük 0, en yüksek 100 puan alınabilirken; alınan puan arttıkça ölüm kaygı düzeyi de artmaktadır

2.4.4 Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği

1950 li yıllarda Bowlby ve sonrasında Ainsworth (1978) tarafından yapılmış çalışmalarla geliştirilen bağlanma kuramına göre, güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan olmak üzere üç temel bağlanma stili olduğu kabul edilmiştir. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, bireylerin ilişki kurma biçimlerini bağlanma kuramı çerçevesinde değerlendirmek üzere uygulanan önemli bir ölçme aracıdır.

Evren Erzen tarafından geliştirilen ölçek, 12-25 yaş aralığında, 460 öğrencinin katılımı ile çalışılmıştır. 63madde analiz edilerek 18 maddenin; güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan olmak üzere üç boyutu ölçtüğü belirlenmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği test edilmiş, Doğrulayıcı Faktör Analizinde (DFA) üç alt boyutun varlığı doğrulanmıştır. Uyum indeks değerleri, GFI .93, AGFI .90, CFI .90, RMSEA .05 olarak bulunmuştur. Güvenirlik analizinde iç tutarlılık katsayıları; kaçınan bağlanma stili için .80, güvenli bağlanma stili için .69, kaygılı-kararsız bağlanma stili için .71 olmuştur. Çalışkan ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan başka bir çalışmada da, üç faktörlü yapı geçerliliği doğrulanmıştır. İç tutarlılık ölçümlerinde Cronbach Alpha değerleri, kaçınan bağlanma stili için 0.85, kaygılı bağlanma stili için 0.87, güvenli bağlanma stili için 0.90 bulunmuştur.

Ölçek, “Kesinlikle katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılmıyorum” arasında puanlama yapan 5'li likert tipi ve 18 maddeden oluşan bir ölçektir. Ters madde

bulunmamaktadır. Güvenli bağlanma alt boyutu (4, 7, 10, 13, 16), kaçınan bağlanma alt boyutu (1, 3, 5, 9, 12, 15, 18) ve kaygılı-kararsız bağlanma alt boyutu (2, 6, 8, 11, 14, 17) maddelerinden oluşmaktadır.

Alt boyutlardan ikisinin (kaçınan ve kaygılı-kararsız) olumsuz, birinin (güvenli) olumluluğa sahip olmasından dolayı, ölçeğin tamamına ait bir Cronbach Alpha değeri elde etmenin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Ölçekte puanlama 18-90 arasında yapılmakta ve yüksek sayı güvenli bağlanmayı ifade etmektedir (Erzen, 2016, s. 16).

2.4.5 Romantizm ve eş seçimi tutum ölçeği

REST ölçeği, bireylerin romantik ilişkilerdeki tutumlarını ve eş seçiminde sırasındaki karar süreçlerini değerlendirmek, bu konusundaki sınırlandırıcı inançları ölçmek için Cobb, Larson ve Watson (2003) tarafından geliştirilmiştir. Eş seçiminde etkili olan faktörleri ortaya koymak üzere yapılan bu çalışmada, demografik değişkenlerin anlamlı etkileri olduğu görülmüştür. Örneğin, kadınların romantik ilişkilerde daha idealist ve yüksek beklentilere sahip oldukları ortaya konmuştur.

Orijinal ölçek daha önce hiç evlenmemiş, bekar üniversite öğrencilerinden toplanan verilerle çalışılmıştır. Ölçeğin yapısal geçerliliğini ölçmek üzere Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA), güvenilirliğini ölçmek amacıyla Cronbach Alpha katsayıları kullanılmıştır. Elde edilen uyum endeksleri; GFI:0.92, AGFI:0.89, CFI: 0.91, RMSEA: 0.06 değerleri olmuştur. Ölçeğin iç tutarlığı için Cronbach alfa katsayısının $\alpha = .88$, yedi alt boyutun Cronbach alfa katsayılarının .98 ile .64 arasında değiştiği görülmüştür. İki hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenilirlik ölçümünde, ölçeğin tümü için .90, yedi alt boyut için ise .59 ile .92 arasında değişen korelasyon katsayıları elde edilmiştir.

Ölçek 32 maddeden oluşmaktadır ve “Oldukça Katılmıyorum” ve “Oldukça Katılıyorum” arasında puanlama yapılan 7’li Likert tipindedir. 8 faktörlü bir yapıya sahiptir ve 8. faktör 4 çeldirici maddeyi içermektedir. Dolayısıyla çeldirici maddeler hariç 28 maddeden oluşmaktadır. 1, 9, 20 ve 30. maddeler, çeldirici maddelerdir ve puanlama sürecinde hesaplanmamaktadır. “Yalnız ve tek doğru, Aşk yeterli, Beraber yaşama, Tam güven, İdealleştirme, Çaba göstermeme, Zıt kutuplar” olmak üzere 7 alt boyut bulunmaktadır.

Türk toplumundaki bireylerin romantik ilişkilere yönelik tutumlarını doğru bir şekilde ölçebilmek üzere, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Güngör, H.C., Yılmaz, M., Çelik, S.B., tarafından yapılmıştır. Araştırmada yaş ortalaması 20 olan 474 katılımcıdan toplanan veriler kullanılmıştır. Ölçek, 4'ü çeldirici madde olmak üzere, toplam 32 maddeden oluşan, "Tamamen katılıyorum" ve "Hiç katılmıyorum" arasında puanlama yapılan 7'li likert tipidir. 10, 6, 29, 16 ve 24. maddeler ters maddelerdir. Geçerlik analizi için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ve güvenilirlik analizi için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Yapı geçerliliği için temel bileşenlerin analizi neticesinde, 7 alt faktör belirlenmiştir. Genel iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .65$ olarak bulunmuş, alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları ise .33 ile .98 arasında değişmiştir. Çalışmada genel puanlar açısından cinsiyetler arasında anlamlı bir fark çıkmamış ancak "Yalnız ve Tek Doğru" alt boyutunda kadınlar lehine, "Beraber Yaşama" alt boyutunda ise erkekler lehine farklılıklar gözlemlenmiştir.

Ölçek hem alt boyutlarda hem de toplamda bir puan vermektedir. Toplamından alınabilecek en düşük puan 28, en yüksek puan ise 140'dır. Düşük puan alınması eş seçimindeki sınırlandırıcı inanç düzeyinin düşüklüğünü, yüksek puan ise yüksekliğini ifade etmektedir.

2.5 İşlem

Araştırma için geçerli olduğu kabul edilen toplam 257 kişilik bir veri grubu oluşturulmuştur. Veriler, çoğunlukla dijital ortamda hazırlanmış, küçük bir oranla da yüz yüze anketlerin doldurulması ile sağlanmıştır. Her bir katılımcının, anket maddelerini cevaplaması yaklaşık 20dk. sürmüştür. Verilerinin kullanılmasına yönelik, her katılımcıdan dijital ortamda yazılı onay alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu araştırmada, yetişkin bireylerdeki bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı bileşenlerinin romantik ilişkilerdeki tutumları yordaması incelenmiştir. Toplanan veriler, SPSS-22 istatistik programında analiz edilmiş ve yapılan analizlerin sonuçları bu bölümde raporlanmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin veriler, frekans ve yüzde hesaplamaları ile analiz edilmiştir. Katılımcıların bağlanma stilleri, ölüm kaygısı düzeyleri ve eş seçimi tutumlarının demografik değişkenlere göre incelenmesinden önce normallik testleri yapılmıştır. Yapılan kontrollerde verilerin normal dağılım varsayımını karşılaması sebebiyle parametrik analiz yöntemleri tercih edilmiştir.

Bağlanma stilleri, ölüm kaygısı düzeyleri ve eş seçimi tutumlarının, cinsiyet gibi 2 gruplu değişkenlere göre incelenmesi bağımsız gruplar t testi kullanılarak, eğitim gibi ikiden fazla sayıda grup içeren değişkenlerin incelenmesi ise anova testi kullanılarak yapılmıştır. Ayrıca, bağlanma stilleri, ölüm kaygısı düzeyleri ve eş seçimi tutumları arasındaki ilişkiler korelasyon ve çoklu regresyon analizleri ile değerlendirilmiştir.

Ölçek ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları, Çarpıklık Basıklık Değerleri

Çizelge 3.1: Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları

	Min-Max Puan	Ort ± SS	Skewness	Kurtosis
TPÖKÖ Toplam	29-125	73,39+16,52	.269	.246
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme	12-60	30,40+10,60	.373	-.345
Öte dünya ile ilgili kaygılar	2-10	7,61+2,17	-.772	-.156
Acı ve ızdırap çekme	3-15	10,28+2,57	-.321	.006

Çizelge 3.2: Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları

	Min-Max Puan	Ort ± SS	Skewness	Kurtosis
BSÖ Toplam	32-78	50,28+7,38	.449	.598
Kaçıngan	5-21	10,21+3,29	.485	.207
Kaygılı	5-25	13,98+3,99	.258	-.371
Güvenli	3-15	11,62+2,05	-.769	1.101
Kaygılı-Kaçıngan	2-10	4,95+1,94	.547	-.227

Çizelge 3.3: Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları

	Min-Max puan	Ort ± SS	Skewness	Kurtosis
REST Toplam	41-113	84,40+10,57	-.135	.876
Beraber Yaşama	4-20	15,21+4,22	.206	-.758
Aşk Yeterli	5-25	13,98+3,99	.116	-.199
Tam Güven	4-20	14,08+3,30	-.383	-.108
Zıt Kutuplar	2-10	5,15+1,55	.173	.021
Çaba Göstermeme	3-15	9,73+2,23	-.141	.094
İdealleştirme	2-10	6,44+1,73	-.219	-.312

Çarpıklık ve basıklık katsayılarının -2, +2 arasında yer alması, verilerin normal dağılıma uyduğunu göstermektedir (George ve Mallery, 2010). Tabloda gösterildiği üzere, araştırmada kullanılan ölçeklerle toplanan veriler, normal dağılıma uygundur.

3.1 Faktör Analizleri

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Faktör Analizi

Çizelge 3.4: Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Kaçınan	Kaygılı	Güvenli	Kaygılı Kaçınan
Madde 15	.710			
Madde 5	.705			
Madde 12	.702			
Madde 18	.645			
Madde 3	.591			
Madde 17		.825		
Madde 6		.822		
Madde 8		.788		
Madde 9		.601		
Madde 2		.546		
Madde 16			.802	
Madde 7			.734	
Madde 13			.563	
Madde 11				.726
Madde 14				.651
Madde 4				.547
Öz değer	3.353	3.582	2.099	1.924

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeğinde ters kodlanmış madde bulunmamaktadır. Ölçeğin faktör analizinde varimax rotasyonu kullanılmıştır. Faktör yükü 0.40'ın altında kalan 1. ve 10. maddeler, ölçülen boyutlardaki ağırlıklarının yeterli olmamasından dolayı analizden çıkartılmış ve analiz sonucunda 4 faktör bulunmuştur. 15., 5., 12., 18. ve 3. maddelerin “kaçınan bağlanma”, 17., 6., 8., 9., ve 2. maddelerin “kaygılı bağlanma”, 16., 7. ve 13. maddelerin “güvenli bağlanma” stilini ölçtüğü görülmüştür. 4., 11., ve 14. maddelerin ise ölçeğin orijinal formundan farklı olarak 4. alt boyutu ölçtüğü görülmüş ve bu boyut “kaygılı-kaçınan bağlanma” olarak isimlendirilmiştir.

Ölçeğin orijinal formunda “güvenli bağlanma”, “kaçınan bağlanma” ve “kaygılı-kararsız bağlanma” olmak üzere 3 alt boyut bulunmaktadır. 1., 3., 5., 9., 12., 15., 18. maddeler “kaçınan” bağlanmayı, 2., 6., 8., 11., 14., 17. maddeler “kaygılı-kararsız” bağlanmayı 4., 7., 10., 13. ve 16. maddeler ise “güvenli” bağlanmayı ölçmektedir.

Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği Faktör Analizi

Çizelge 3.5: Thorson Powell Ölüm Kaygısı Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Fiziksel ve Ruhsal Fonks Kaybetme Kaygısı	Öte Alemle İlgili Kaygılar	Acı ve İzdırıp Çekme Kaygısı	Çürüme ve Bozulma İle İlgili Kaygılar	Kontrolü Kaybetme Kaygısı
Madde 22	.766				
Madde 14	.752				
Madde 20	.751				
Madde 19	.718				
Madde 12	.702				
Madde 3	.698				
Madde 7	.684				
Madde 9	.673				
Madde 2	.664				
Madde 18	.615				
Madde 6	.614				
Madde 5	.559				
Madde 13 Ters		.797			
Madde 16		.788			
Madde 23 Ters			.688		
Madde 21 Ters			.588		
Madde 4 Ters				.831	
Madde 25 Ters				.539	
Madde 24					.675
Madde 17 Ters					.545
Öz değer	8.196	1.585	1.276	1.37	1,22

Faktör analizinde faktör yükü 0.50'nin altında yer alan maddelere yer verilmemiştir. Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeğinin Faktör analizinde varimax dik eksen döndürme tekniği kullanılmış ve maddelerin 5 alt boyutta toplandıkları görülmüştür. Tüm sorular değerlendirmeye alındığında 6 alt boyut çıkmış fakat soruların ağırlıklarına bakıldığında, 0.50'nin altında kalan ve tam olarak bulunduğu alt boyutu ölçmeye yeterli olmayan sorularla, birden fazla alt boyuta ağırlık veren ve birbirine yakın değerlere sahip olan sorular çıkartılarak hesaplamaya dahil edilmemiştir.

Ölçeğin Türk kültürüne uyarlandığı çalışmadakine benzer şekilde; 2, 3, 5, 6, 7, 9, 12, 14, 18, 19, 20, 22. maddeler “fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme”,

ters madde olarak kodlanmış olan 13. ters ve 16. maddeler “öte alemle ilgili kaygılar”, 23. ters ve 21. ters maddeler “acı ve ızdırap çekme kaygısı”, 4. Ters ve 25. Ters maddeler “çürüme ve bozulma ile ilgili kaygılar” boyutunu ölçmüştür. 17. Ters ve 24. Maddelerin ölçtüğü 5. boyut “kontrolü kaybetme” olarak isimlendirilmiştir. 4. alt boyutun cronbach alpha katsayısı=0.443, 5. alt boyutun cronbach alpha katsayısı=0.087 değerleri ile 0.50'nin altında kaldığı için, bu alt boyutlar analizlerde değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği Faktör Analizi

Çizelge 3.6: Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Beraber Yaşama	Aşk Yeterli	Tam Güven	Çaba Göstermeme	Zıt Kutuplar	İdealleştirme
Madde 19	.916					
Madde 12	.904					
Madde 4	.889					
Madde 27	.877					
Madde 11		.772				
Madde 3		.763				
Madde 2		.714				
Madde 26		.687				
Madde 18		.541				
Madde 13			.780			
Madde 21			.773			
Madde 28			.709			
Madde 5			.617			
Madde 22				.700		
Madde 31				.685		
Madde 7				.684		
Madde 8					.674	
Madde 24 Ters					.641	
Madde 16 Ters					.641	
Madde 29 Ters						.728
Madde 6 Ters						.646
Madde 14						.574
Öz değer	3,586	3,477	2,879	2,069	1,956	1,948

Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeğindeki 10, 6, 29, 16 ve 24. maddeler tersten puanlandığı için önce ters maddeye dönüştürülmüştür. 1, 9, 20 ve 30. maddeler ise çeldirici maddeler olduğundan hesaplanmamıştır. Analiz sonucunda 4., 12., 19., 27. maddeler “beraber yaşama” boyutunu, 5., 13., 21., 28. maddeler “tam

güven” boyutunu, 2, 3, 11, 18., 26. maddeler “aşk yeterli” boyutunu, 7., 22., 31. maddeler “çaba göstermeme” boyutunu, 16 ters ve 24 ters maddeler “zıt kutuplar” boyutunu, 6 ters ve 29 ters maddeler “idealleştirme” boyutunu ölçmüştür.

3.2 Güvenirlik Analizleri

Çizelge 3.7: Kullanılan Ölçekler İçin Güvenirlik Katsayıları

Ölçek	Alt Boyutlar	K	Cronbach Alfa
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri	Kaçıngan	257	0,746
	Kaygılı	257	0,801
	Güvenli	257	0,585
	Kaygılı Kaçıngan	257	0,680
ThorsonPowell Ölüm Kaygısı	Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme	257	0,909
	Öte alemle ilgili kaygılar	257	0,650
	Acı ve ızdırap çekme	257	0,533
Romantizm ve Eş Seçimi	Beraber Yaşama	257	0,934
	Aşk Yeterli	257	0,770
	Tam Güven	257	0,784
	Zıt Kutuplar	257	0,601
	Çaba Göstermeme	257	0,543
	İdealleştirme	257	0,502

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği Güvenirlik Analizi

Ölçeğin güvenilirliği için iç tutarlık analizi gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik analizi ölçümlerinde “güvenli bağlanma” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.585, “kaygılı bağlanma”, faktörünün cronbach alpha katsayısı =0.801, “kaçıngan bağlanma” faktörünün cronbach alpha katsayısı =0.746 olarak hesaplanmıştır. 4., 11. ve 14. maddeler, orijinal ölçekte olmayan 4. boyutu ölçmüş ve faktör “kaygılı-kaçıngan” olarak isimlendirilmiştir. Faktörün cronbach alpha katsayısı 4. madde ile birlikte hesaplandığında 0.50’nin altında kaldığı için bu madde çıkarılarak tekrar hesaplanmıştır. Bu şekilde “kaygılı-kaçıngan” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.680 olarak kaydedilmiştir. Ölçümler neticesinde ilgili maddelerin 4 faktörü güvenilir şekilde ölçmeye uygun olduğu görülmektedir.

Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeğinde tespit edilen 5 faktörün güvenilirlik analizine göre; “fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme kaygısı” faktörünün cronbach alpha katsayısı =0.909, “öte alemle ilgili kaygılar” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.65, “acı ve ızdırap çekme kaygısı” faktörünün cronbach alpha katsayısı =0.552, “çözülme ve bozulma ile ilgili kaygılar” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.443 olarak hesaplanmıştır.

Ölçümler neticesinde 3 faktörün güvenilirlik açısından uygun olduğu görülmüştür. Fakat “kontrolü kaybetme” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.087 olarak ölçülmüş ve güvenilirlik açısından uygun olmadığı, ilgili maddelerin “kontrolü kaybetme” faktörünü ölçmeye yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde “çözülme ve bozulma ile ilgili kaygılar” faktörünün cronbach alpha katsayısı 0.50'nin altında kaldığından ölçeğin 3 boyutu ölçmeye uygun olduğu kabul edilmiştir.

Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Ölçeğin güvenilirlik analizi ölçümlerinde “beraber yaşama” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.934, “aşk yeterli” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.77, “tam güven” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.784, “zıt kutuplar” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.601, “çaba göstermeme” faktörünün cronbach alpha katsayısı=0.543, “idealleştirme” faktörünün cronbach alpha katsayısı= 0,502 olarak hesaplanmıştır. Ölçümler neticesinde ilgili maddelerin 6 faktörü güvenilir şekilde ölçmeye uygun olduğu görülmüştür.

3.3 T-Test Analizleri

Cinsiyete İlişkin Sonuçlar

Çizelge 3.8: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Cinsiyete İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	p
BSÖ Toplam	Kadın	145	50,35	7,48	0,87
	Erkek	112	50,20	7,28	
Kaçınan	Kadın	145	10,10	3,34	0,52
	Erkek	112	10,36	3,22	
Kaygılı	Kadın	145	14,13	4,15	0,51
	Erkek	112	13,80	3,79	

Çizelge 3.8: (Devamı) Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Cinsiyete İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	p
Güvenli	Kadın	145	11,68	2,01	0,57
	Erkek	112	11,54	2,10	
Kaygılı Kaçingın	Kadın	145	4,91	2,07	0,73
	Erkek	112	5,00	1,76	
TPÖKÖ Toplam	Kadın	145	77,26	16,11	0,000
	Erkek	112	68,39	15,75	
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı	Kadın	145	32,84	10,20	0,000
	Erkek	112	27,25	10,30	
Öte dünya ile ilgili kaygılar	Kadın	145	7,57	2,14	0,72
	Erkek	112	7,66	2,22	
Ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme	Kadın	145	6,71	1,85	0,11
	Erkek	112	6,33	1,92	
REST Toplam	Kadın	145	84,62	10,04	0,70
	Erkek	112	84,11	11,26	
Beraber Yaşama	Kadın	145	10,78	4,52	0,33
	Erkek	112	11,33	4,44	
Aşk Yeterli	Kadın	145	14,75	4,30	0,49
	Erkek	112	15,80	4,06	
Tam Güven	Kadın	145	14,24	3,26	0,36
	Erkek	112	13,86	3,34	
Zıt Kutuplar	Kadın	145	4,91	1,44	0,004
	Erkek	112	5,47	1,63	
Çaba Göstermeme	Kadın	145	9,73	2,24	0,99
	Erkek	112	9,73	2,22	
İdealleştirme	Kadın	145	6,73	1,62	0,002
	Erkek	112	6,07	1,79	

Kadınlarla erkeklerin bağlanma stillerinin karşılaştırıldığı t test sonucuna göre, toplam puan ortalamaları ve alt boyut ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Kadınlarla erkeklerdeki ölüm kaygısını karşılaştırmak üzere yapılan t-test sonucunda, kadınlarla erkeklerin “toplam puan” ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre; kadınların ölüm kaygısı toplam puan ortalamaları, erkeklerin ölüm kaygısı toplam puan ortalamalarından daha yüksektir.

Kadınlarla erkeklerdeki ölüm kaygısı “Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları

kaybetme kaygısı” alt boyut ortalamaları karşılaştırıldığında, kadınlar lehine, anlamlı bir fark bulunmaktadır. “Öte alemle ilgili kaygılar” ve “Ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme” alt boyut ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Kadınlarla erkeklerin eş seçimi tutumları karşılaştırıldığında; “toplam puan”, “beraber yaşama”, “aşk yeterli”, “tam güven” ve “çaba göstermeme” alt boyut ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmezken, “zıt kutuplar” alt boyut ortalamaları arasında erkekler lehine, “idealleştirme” alt boyut ortalamaları arasında ise kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Hastalık Kayıp Kaza Risk Durumlarına İlişkin Sonuçlar

Çizelge 3.9: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Kronik Bir Hastalığının Olup Olmaması Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	P
BSÖ Toplam	Evet	36	51,44	7,06	0,31
	Hayır	221	50,09	7,43	
Kaçınan	Evet	36	10,11	3,51	0,32
	Hayır	221	10,23	3,26	
Kaygılı	Evet	36	15,11	4,96	0,51
	Hayır	221	13,80	3,79	
Güvenli	Evet	36	11,86	2,40	0,46
	Hayır	221	11,58	1,99	
Kaygılı Kaçınan	Evet	36	5,19	1,84	0,42
	Hayır	221	4,91	1,95	
TPÖKÖ Toplam	Evet	36	70,22	20,69	0,21
	Hayır	221	73,91	15,73	
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı	Evet	36	27,27	11,61	0,056
	Hayır	221	30,91	10,36	
Öte dünya ile ilgili kaygılar	Evet	36	7,55	2,59	0,88
	Hayır	221	7,62	2,10	
Ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme	Evet	36	6,72	1,89	0,54
	Hayır	221	6,51	1,89	
REST Toplam	Evet	36	83,44	11,80	0,55
	Hayır	221	84,56	10,38	
Beraber Yaşama	Evet	36	9,22	5,06	0,009
	Hayır	221	11,32	4,33	
Aşk Yeterli	Evet	36	14,83	4,72	0,56
	Hayır	221	15,27	4,14	

Çizelge 3.9: (Devamı) Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Kronik Bir Hastalığının Olup Olmaması Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	P
Tam Güven	Evet	36	14,63	3,85	0,27
	Hayır	221	13,99	3,20	
Zıt Kutuplar	Evet	36	5,22	1,80	0,78
	Hayır	221	5,47	1,63	
Çaba Göstermeme	Evet	36	10,41	2,29	0,059
	Hayır	221	9,61	2,20	
İdealleştirme	Evet	36	6,55	1,87	0,687
	Hayır	221	6,42	1,70	

Katılımcıların, kronik bir hastalığının olup olmaması durumu ile bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı düzeylerini karşılaştırmak üzere yapılan t-test sonucunda; bağlanma stilleri ile ölüm kaygısı toplam puan ortalamaları ve alt boyut ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların, kronik bir hastalığının olup olmaması durumu ile eş seçimi tutumlarının incelendiği t test sonuçlarına göre; “beraber yaşama” alt boyutunda, kronik hastalığın yokluğu lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır. Eş seçimi tutumları ölçeğinin “toplam puan”, “aşk yeterli”, “tam güven”, “çaba göstermeme” ve “idealleştirme” alt boyut ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Çizelge 3.10: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Son Üç Yılda Ölümcül Bir hastalık, Kaza ya da Risk İle Karşılaşıp Karşılaşmaması Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	P
BSÖ Toplam	Evet	21	50,23	7,98	0,97
	Hayır	236	50,29	7,34	
Kaçınan	Evet	21	9,61	3,30	0,38
	Hayır	236	10,27	3,29	
Kaygılı	Evet	21	15,28	5,37	0,25
	Hayır	236	13,87	3,84	
Güvenli	Evet	21	11,28	2,64	0,42
	Hayır	236	11,65	1,99	
Kaygılı Kaçınan	Evet	21	5,04	2,08	0,81
	Hayır	236	4,94	1,93	
TPÖKÖ Toplam	Evet	21	65,76	24,02	0,13
	Hayır	236	74,07	15,57	

Çizelge 3.10: (Devamı) Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Son Üç Yılda Ölümcül Bir hastalık, Kaza ya da Risk İle Karşılaşp Karşılaşmaması Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	P
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı	Evet	21	25,09	13,17	0,016
	Hayır	236	30,88	10,24	
Öte dünya ile ilgili kaygılar	Evet	21	7,19	3,35	0,54
	Hayır	236	7,65	2,04	
Ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme	Evet	21	5,61	2,31	0,19
	Hayır	236	6,62	1,83	
REST Toplam	Evet	21	79,85	13,750	0,12
	Hayır	236	84,80	10,18	
Beraber Yaşama	Evet	21	9,23	5,21	0,057
	Hayır	236	11,18	4,39	
Aşk Yeterli	Evet	21	13,57	4,27	0,063
	Hayır	236	15,36	4,19	
Tam Güven	Evet	21	13,42	4,10	0,44
	Hayır	236	14,13	3,22	
Zıt Kutuplar	Evet	21	5,23	1,30	0,80
	Hayır	236	5,14	1,57	
Çaba Göstermeme	Evet	21	9,61	1,77	0,81
	Hayır	236	9,74	2,27	
İdealleştirme	Evet	21	6,57	1,80	0,73
	Hayır	236	6,43	1,72	

Katılımcıların, son üç yılda ölümcül bir hastalık, kaza ya da risk ile karşılaşp karşılaşmaması durumu ile, bağlanma stilleri ve eş seçimi tutumlarını incelemek için yapılan t-test analizinde; bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları toplam puan ortalamaları ve alt boyut ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların, son üç yılda ölümcül bir hastalık, kaza ya da risk ile karşılaşp karşılaşmaması durumu ile, ölüm kaygısı düzeylerinin analiz sonuçlarına göre; “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı” alt boyutunda son üç yılda ölümcül bir hastalık, kaza ya da risk ile karşılaşmamış olma lehine, anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ölüm kaygısı ölçeğinin “toplam puan”, “öte dünya ile ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme” alt boyut ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Çizelge 3.11: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Son Üç Yılda Birinci Derecede Yakınını Kaybetmesi Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	P
BSÖ Toplam	Evet	39	48,23	6,49	0,33
	Hayır	218	50,47	7,53	
Kaçınan	Evet	39	10,41	2,74	0,69
	Hayır	218	10,18	3,38	
Kaygılı	Evet	39	14,10	3,83	0,84
	Hayır	218	13,96	4,03	
Güvenli	Evet	39	11,17	1,99	0,14
	Hayır	218	11,70	2,05	
Kaygılı Kaçınan	Evet	39	4,46	1,55	0,086
	Hayır	218	5,04	1,99	
TPÖKÖ Toplam	Evet	39	68,97	15,30	0,069
	Hayır	218	74,18	16,64	
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı	Evet	39	26,74	9,98	0,019
	Hayır	218	31,06	10,59	
Öte dünya ile ilgili kaygılar	Evet	39	7,94	2,36	0,29
	Hayır	218	7,55	2,14	
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme	Evet	39	6,35	1,89	0,50
	Hayır	218	6,57	1,89	
REST Toplam	Evet	39	83,23	10,19	0,45
	Hayır	218	84,61	10,65	
Beraber Yaşama	Evet	39	10,07	4,2	0,15
	Hayır	218	11,19	4,52	
Aşk Yeterli	Evet	39	15,74	3,99	0,39
	Hayır	218	15,11	4,26	
Tam Güven	Evet	39	13,61	3,28	0,33
	Hayır	218	14,16	3,30	
Zıt Kutuplar	Evet	39	5,41	1,51	0,26
	Hayır	218	5,11	1,55	
Çaba Göstermeme	Evet	39	9,46	2,32	0,41
	Hayır	218	9,77	2,21	
İdealleştirme	Evet	39	6,33	1,72	0,65
	Hayır	218	6,46	1,73	

Katılımcıların, son üç yılda birinci derecede yakınını kaybetmesi durumu ile, bağlanma stilleri ve eş seçimi tutumlarını incelemek için yapılan t-test analizinde; bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları toplam puan ortalamaları ve alt boyut

ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların, son üç yılda birinci derecede yakınıni kaybetmesi durumu ile, ölüm kaygısı düzeylerinin analiz sonuçlarına göre; “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı” alt boyutunda son üç yılda birinci derecede yakınıni kaybetmemiş olma lehine anlamlı bir fark bulunmaktadır. Ölüm kaygısı ölçeğinin “toplam puan”, “öte dünya ile ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme” alt boyut ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

3.4 ANOVA Testi Analizleri

Eğitim Durumuna İlişkin Sonuçlar

Çizelge 3.12: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	F	P
BSÖ Toplam	İlköğretim Mezunu / Devam	21	55,33	9,145		0,33
	Lise Mezunu / Devam	42	50,52	5,492	5,763	0,004
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	49,69	7,357		
Kaçınan	İlköğretim Mezunu / Devam	21	11,52	3,156		
	Lise Mezunu / Devam	42	10,26	2,829	1,873	0,156
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	10,07	3,381		
Kaygılı	İlköğretim Mezunu / Devam	21	16	4,743		
	Lise Mezunu / Devam	42	14,45	3,563	3,63	0,028
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	13,67	3,947		
Güvenli	İlköğretim Mezunu / Devam	21	12,29	2,432		
	Lise Mezunu / Devam	42	11,69	1,854	1,272	0,282
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	11,54	2,049		
Kaygılı Kaçınan	İlköğretim Mezunu / Devam	21	5,57	2,181		
	Lise Mezunu / Devam	42	4,9	1,694	1,16	0,315
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	4,9	1,963		
TPÖKÖ Toplam	İlköğretim Mezunu / Devam	21	76,95	21,004		
	Lise Mezunu / Devam	42	72,67	18,368	0,543	0,581
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	73,17	15,597		

Çizelge 3.12: (Devamı) Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Eğitim Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	F	P
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı	İlköğretim Mezunu / Devam	21	32,48	13,102		
	Lise Mezunu / Devam	42	31,1	11,423	0,605	0,547
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	30,04	10,143		
Öte dünya ile ilgili kaygılar	İlköğretim Mezunu / Devam	21	8,1	1,729		
	Lise Mezunu / Devam	42	7,29	2,099	1,001	0,369
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	7,63	2,231		
Ölüm süreci acı ve ızdırap çekme	İlköğretim Mezunu / Devam	21	7,14	1,493		
	Lise Mezunu / Devam	42	6,38	2,083	1,236	0,292
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	6,52	1,88		
REST Toplam	İlköğretim Mezunu / Devam	21	84,05	13,64		
	Lise Mezunu / Devam	42	87,64	10,731	2,387	0,094
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	83,74	10,094		
Beraber Yaşama	İlköğretim Mezunu / Devam	21	9,29	4,372		
	Lise Mezunu / Devam	42	10,93	4,057	1,812	0,165
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	11,24	4,572		
Aşk Yeterli	İlköğretim Mezunu / Devam	21	16,38	4,975		
	Lise Mezunu / Devam	42	16,67	3,893	4,457	0,013
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	14,77	4,134		
Tam Güven	İlköğretim Mezunu / Devam	21	13,33	3,381		
	Lise Mezunu / Devam	42	14,86	3,065	1,77	0,172
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	13,99	3,329		
Zıt Kutuplar	İlköğretim Mezunu / Devam	21	5,33	2,176		
	Lise Mezunu / Devam	42	5,36	1,543	0,648	0,524
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	5,09	1,479		
Çaba Göstermeme	İlköğretim Mezunu / Devam	21	10,62	1,83		
	Lise Mezunu / Devam	42	9,5	1,825	1,94	0,146
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	9,69	2,337		
İdealleştirme	İlköğretim Mezunu / Devam	21	6,38	1,962		
	Lise Mezunu / Devam	42	6,79	1,774	0,96	0,384
	Üniversite ve üzeri Mezunu / Devam	194	6,38	1,694		

Katılımcıların eğitim durumlarına göre bağlanma stilleri, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelendiğinde; eğitim değişkeni ile bağlanma stilleri ölçeğinin “toplam puan” ve “kaygılı bağlanma” alt boyutu puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür ($F=5,763$, $F=3,63$, $p<.05$).

Oluşan farkın kategorisini bulmak için varyanslara bakıldığında, bağlanma stilleri ölçeğinin “toplam puan” varyansı eşit olmadığı için Tamhane (Post Hoc) analizi kullanılmıştır. Sonuç; ilköğretim grubunda olanların ($X=55,33$) bağlanma stilleri “toplam puan” ortalaması ile üniversite ve üzeri eğitim grubunda olan kişilerin ($X=49,69$) puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır. “Kaygılı bağlanma” alt boyut varyansı eşit olduğundan, Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma yapılmıştır. Buna göre; ilköğretim grubunda olan kişilerin ($X=16$) “kaygılı bağlanma” puan ortalaması ile üniversite ve üzeri eğitim grubunda olan kişilerin ($X=13,67$) “kaygılı bağlanma” puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır.

Ölçeğin, “kaçıngan bağlanma”, “güvenli bağlanma” ve “kaygılı kaçıngan bağlanma” alt boyut puan ortalamaları, eğitim kategorisine göre incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir ($F=1,873$, $F=1,272$, $F=1,16$, $p>.05$).

Eğitim değişkenine göre, ölüm kaygısı düzeylerinin ANOVA kullanılarak incelenmesi sonucu; ölüm kaygısı ölçeğinin “toplam puan” ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı görülmüştür ($F=0,543$, $F=0,605$, $F=1,001$, $F=1,236$, $p>.05$).

Katılımcıların eğitim durumlarına göre eş seçimi tutumları, ANOVA testi kullanılarak analiz edildiğinde; eş seçimi tutumları ölçeğinin “aşk yeterli” alt boyutunda, eğitim kategorine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($F=4,457$, $p<.05$). Post Hoc analizinde Tukey-B kullanılmış, lise eğitim grubunda olan kişilerin “aşk yeterli” alt boyut puan ortalaması ile ($X=16,67$) üniversite ve üzeri eğitim grubunda olanların ($X=11,24$) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Eş seçimi tutumları ölçeğinin “toplam puan” ve diğer alt boyut ortalamaları arasında ise, eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($F=2,387$, $F=1,812$, $F=1,775$, $F=0,648$, $F=1,94$, $F=0,96$, $p>.05$).

İlişki Durumuna İlişkin Sonuçlar

Çizelge 3.13: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların İlişki Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	F	P
BSÖ Toplam	Evli	109	49,5	6,514		
	Bekar Partneri Var	56	50,48	8,393	1,187	0,307
	Bekar Partneri Yok	92	51,1	7,686		
Kaçınan	Evli	109	9,94	2,912		
	Bekar Partneri Var	56	10,61	3,571	0,797	0,452
	Bekar Partneri Yok	92	10,3	3,539		
Kaygılı	Evli	109	13,79	3,789		
	Bekar Partneri Var	56	14,13	4,161	0,234	0,791
	Bekar Partneri Yok	92	14,14	4,168		
Güvenli	Evli	109	11,83	1,848		
	Bekar Partneri Var	56	11,27	2,385	1,428	0,242
	Bekar Partneri Yok	92	11,6	2,06		
Kaygılı Kaçınan	Evli	109	4,56	1,68		
	Bekar Partneri Var	56	4,63	1,996	8,982	0,000
	Bekar Partneri Yok	92	5,62	2,037		
TPÖKÖ Toplam	Evli	109	76,96	15,671		
	Bekar Partneri Var	56	69,88	18,12	4,671	0,01
	Bekar Partneri Yok	92	71,32	15,845		
Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı	Evli	109	32,38	10,398		
	Bekar Partneri Var	56	28,48	10,543	3,414	0,034
	Bekar Partneri Yok	92	29,25	10,602		
Öte dünya ile ilgili kaygılar	Evli	109	8,01	1,883		
	Bekar Partneri Var	56	7,2	2,438	3,327	0,037
	Bekar Partneri Yok	92	7,4	2,273		
Ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme	Evli	109	6,66	1,837		
	Bekar Partneri Var	56	6,45	2,157	0,356	0,701
	Bekar Partneri Yok	92	6,47	1,788		
REST Toplam	Evli	109	83,17	10,783		
	Bekar Partneri Var	56	86,27	11,711	1,658	0,193
	Bekar Partneri Yok	92	84,73	9,472		
Beraber Yaşama	Evli	109	9,96	3,974		
	Bekar Partneri Var	56	12,96	4,492	8,784	0,000
	Bekar Partneri Yok	92	11,11	4,706		

Çizelge 3.13: (Devamı) Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların İlişki Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	F	P
Aşk Yeterli	Evli	109	16,19	4,16		
	Bekar Partneri Var	56	14,77	4,415	5,452	0,005
	Bekar Partneri Yok	92	14,33	3,978		
Tam Güven	Evli	109	13,13	3,246		
	Bekar Partneri Var	56	14,89	3,268	8,395	0,000
	Bekar Partneri Yok	92	14,72	3,132		
Zıt Kutuplar	Evli	109	5,39	1,478		
	Bekar Partneri Var	56	4,96	1,375	2,096	0,125
	Bekar Partneri Yok	92	5	1,716		
Çaba Göstermeme	Evli	109	9,67	1,861		
	Bekar Partneri Var	56	9,05	2,307	4,949	0,008
	Bekar Partneri Yok	92	10,22	2,484		
İdealleştirme	Evli	109	6,33	1,754		
	Bekar Partneri Var	56	6,57	1,672	0,454	0,636
	Bekar Partneri Yok	92	6,51	1,745		

İlişki durumlarına göre bağlanma stillerinin, ANOVA ile incelenmesi sonucunda; ilişki değişkeni açısından bağlanma stilleri ölçeğinin “toplam puan”, “kaçıngan bağlanma”, “kaygılı bağlanma” ve “güvenli bağlanma” alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı görülmektedir ($F=1,187$, $F=0,797$, $F=0,234$, $F=1,428$, $p>.05$). İlişki durumuna göre “kaygılı kaçıngan bağlanma” alt ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır ($F=8,982$, $p<.05$). Post Hoc Tukey-B çoklu karşılaştırma analizine göre farklılık; bekar partneri olmayan kişilerin puan ortalamaları ile evli olanlar ve bekar partneri olan kişilerin puan ortalamaları arasındadır. Bekar partneri olmayanların “kaygılı kaçınma ” alt boyut puan ortalaması ($X=5,62$), evli olanlardan ($X=4,56$) ve bekar partneri olanlardan ($X=4,63$) daha yüksektir.

Katılımcıların ilişki durumlarına göre ölüm kaygısı düzeyleri, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak incelendiğinde, ilişki değişkenine göre ölüm kaygısı ölçeğinin “toplam puan” ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür ($F= 4,671$, $p<.05$). Hangi ilişki türleri arasında ölüm kaygısı bakımından anlamlı farklılıklar olduğunu görmek üzere Tukey-B çoklu karşılaştırma yapılmıştır. Sonuca göre; evli olanların ölüm kaygısı “toplam puan” ortalaması ($X=76,96$), bekar partneri olan ($X=69,88$) ve bekar partneri

olmayanlardan ($X=71,32$) daha yüksektir. Ölçeğin, “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı”, “öte dünya ile ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme” alt boyut puan ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı görülmüştür ($F= 3,414$, $F= 3,327$, $F= 0,356$ $p<.05$).

Eş seçimi tutumları ilişki değişkenine göre incelendiğinde; ölçeğin “beraber yaşama”, “aşk yeterli”, “tam güven” ve “çaba göstermeme” alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür ($F=8,784$, $F=5,452$, $F=8,395$, $F=4,949$ $p<.05$). Meydana gelen farkın yönünü tespit edebilmek üzere, varyanslar eşit olduğundan, Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma testi tercih edilmiştir. Buna göre; bekar partneri olan kişilerin “beraber yaşama” alt boyut puan ortalaması ile, evli olan kişiler ve bekar partneri olmayan kişiler arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır. Bekar partneri olanların puan ortalaması ($X=12,96$), evli olanlar ($X=9,96$) ve bekar partneri olmayanlardan ($X= 11,11$) daha yüksektir. “Aşk yeterli” alt boyut ölçümlerinde; evli olanların ($X= 16,19$) puan ortalaması ile bekar partneri olmayanlar ($X= 14,33$) arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır. “Tam güven” alt boyutunda; bekar partneri olanların ($X=14,89$) puan ortalaması ile evli olanlar ($X=13,13$) ve bekar partneri olmayanlarla ($X= 14,72$) evli olanlar ($X=13,13$) arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. “Çaba göstermeme” alt boyutunda; bekar partneri olmayanlar ($X=10,22$) ile bekar partneri olanlar ($Z=9,05$) arasında anlamlı farklılık vardır. Eş seçimi tutumları ölçeğinin “toplam puan”, “zıt kutuplar” ve “idealleştirme” boyutlarındaki puan ortalamaları arasında ise, ilişki durumlarına göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($F= 1,658$, $F= 2,096$, $F= 0,454$ $p>.05$).

Dini İnanç Durumuna İlişkin Sonuçlar

Çizelge 3.14: Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Dini İnanç Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	F	P
BSÖ Toplam	Din ve Tanrı İncim Var	213	50,51	7,371		
	Din ve Tanrı incim yok	14	49,21	8,414	0,569	0,567
	Sadece Tanrı incim var	30	49,2	7,102		
Kaçınan	Din ve Tanrı İncim Var	213	10,26	3,206		
	Din ve Tanrı incim yok	14	9,21	4,08	0,711	0,492
	Sadece Tanrı incim var	30	10,4	3,539		
Kaygılı	Din ve Tanrı İncim Var	213	14	3,942		
	Din ve Tanrı incim yok	14	13,79	4,87	0,02	0,98
	Sadece Tanrı incim var	30	14,03	4,098		
Güvenli	Din ve Tanrı İncim Var	213	11,73	1,976		
	Din ve Tanrı incim yok	14	11,07	1,774	1,668	0,191
	Sadece Tanrı incim var	30	11,13	2,609		
Kaygılı Kaçınan	Din ve Tanrı İncim Var	213	4,99	1,958		
	Din ve Tanrı incim yok	14	5,57	1,828	1,826	0,163
	Sadece Tanrı incim var	30	4,43	1,813		
TPÖKÖ Toplam	Din ve Tanrı İncim Var	213	75,2	16,187		
	Din ve Tanrı incim yok	14	60,29	19,105	8,626	0.000
	Sadece Tanrı incim var	30	66,7	13,347		
Fiziksel ve Ruhsal Fonks. Kaybetme	Din ve Tanrı İncim Var	213	31,42	10,636		
	Din ve Tanrı incim yok	14	23,57	11,264	6,23	0,002
	Sadece Tanrı incim var	30	26,43	7,873		
Öte Dünya İle ilgili Kaygılar	Din ve Tanrı İncim Var	213	8,1	1,769		
	Din ve Tanrı incim yok	14	3,71	2,054	50,667	0.000
	Sadece Tanrı incim var	30	5,97	2,251		

Çizelge 3.14: (Devamı) Ölçeklerden Elde Edilen Puanların Katılımcıların Dini İnanç Durumuna İlişkin Sonuçları

		N	Ort	SS	F	P
Ölüm süreci acı ve ızdırıp çekme	Din ve Tanrı İncim Var	213	6,57	1,794		
	Din ve Tanrı incim yok	14	6,43	2,277	0,094	0,91
	Sadece Tanrı incim var	30	6,43	2,373		
REST Toplam	Din ve Tanrı İncim Var	213	84,24	10,473		
	Din ve Tanrı incim yok	14	86	8,944	0,204	0,816
	Sadece Tanrı incim var	30	84,8	12,169		
Beraber Yaşama	Din ve Tanrı İncim Var	213	10,53	4,249		
	Din ve Tanrı incim yok	14	15,14	4,294	9,838	0
	Sadece Tanrı incim var	30	12,67	5,006		
Aşk Yeterli	Din ve Tanrı İncim Var	213	15,58	4,001		
	Din ve Tanrı incim yok	14	13,29	4,714	4,756	0,009
	Sadece Tanrı incim var	30	13,53	4,988		
Tam Güven	Din ve Tanrı İncim Var	213	14,02	3,334		
	Din ve Tanrı incim yok	14	14,93	2,973	0,501	0,607
	Sadece Tanrı incim var	30	14,13	3,267		
Zıt Kutuplar	Din ve Tanrı İncim Var	213	5,09	1,56		
	Din ve Tanrı incim yok	14	5,29	1,069	1,105	0,333
	Din ve Tanrı incim yok	14	5,29	1,069		
Çaba Göstermeme	Din ve Tanrı İncim Var	213	9,76	2,122		
	Din ve Tanrı incim yok	14	9,43	3,031	0,158	0,854
	Sadece Tanrı incim var	30	9,67	2,631		
İdealleştirme	Din ve Tanrı İncim Var	213	6,48	1,75		
	Din ve Tanrı incim yok	14	6,21	1,477	0,226	0,798
	Sadece Tanrı incim var	30	6,33	1,729		

Katılımcıların bağlanma stilleri, dini inanç kategorisine göre ANOVA testi kullanılarak incelenmiştir. Buna göre; dini inanç değişkeni ile bağlanma stilleri ölçeğinin “toplam puan”, “kaçıngan bağlanma”, “kaygılı bağlanma”, “güvenli bağlanma” ve “kaygılı kaçıngan bağlanma” alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı görülmüştür ($F=0,569$, $F=0,711$, $F=0,02$, $F=1,668$, $F=1,826$, $p>.05$).

Katılımcıların dini inanç durumlarına göre, ölüm kaygısı düzeyleri incelendiğinde; ölüm kaygısı ölçeğinin “toplam puan”, “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı” ve “öte dünya ile ilgili kaygılar” alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür ($F=8,626$, $F=6,23$, $F=50,667$, $p<.05$). Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığını bulmak için varyanslara bakılmış, varyansların eşit olması sebebi ile, Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma yapılmıştır. Sonuca göre; din ve tanrı inancı olan kişilerin ($X=75,2$) ölüm kaygısı “toplam puan” ortalaması ile, din ve tanrı inancı olmayan ($X=60,29$) ve sadece tanrı inancı olan ($X=66,7$) kişilerin ölüm kaygısı “toplam puan” ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık vardır. Ayrıca, “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı” alt boyutunda, din ve tanrı inancı olan kişilerin ($X=31,42$) puanı ile, din ve tanrı inancı olmayan ($X=23,57$) ve sadece tanrı inancı olan ($X=26,43$) kişilerin puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık görülmüştür. “Öte dünya ile ilgili kaygılar” alt boyutunda, din ve tanrı inancı olan kişilerin ($X=8,1$) puanı ile din ve tanrı inancı olmayan ($X=3,71$) ve sadece tanrı inancı olan ($X=5,97$) kişilerin puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Ölçeğin “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme” alt boyut ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($F= 0,094$, $p>.05$).

Katılımcıların dini inanç durumlarına göre eş seçimi tutumlarına bakıldığında; ölçeğin “beraber yaşama” ve “aşk yeterli” alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür ($F=9,838$, $F= 4,756$, $p<.05$). Meydana gelen farkın yönünü tespit edebilmek üzere, varyanslar eşit olduğundan, Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma kullanılmıştır. Buna göre; ölçeğin “beraber yaşama” boyutunda, din ve tanrı inancı olmayan kişilerin puan ortalaması ($X=15,14$), din ve tanrı inancı olan kişilerin puan ortalamasından ($X=12,67$) yüksektir. Sadece tanrı inancı olan kişilerin puan ortalaması ($X=12,67$), din ve tanrı inancı olanların puan ortalamasından ($X=10,53$) yüksektir. “aşk yeterli”

alt boyutunda, din ve tanrı inancı olan kişilerin puanı ile (X=15,58), sadece tanrı inancı olan kişilerin (X=13,53) puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık görülmüştür. Eş seçimi tutumları ölçeğinin “toplam puan” ve diğer alt boyut ortalamaları arasında ise, dini inanç değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir (F=0,204, F=0,501, F=1,105, F=0,158, F=0,226, p>.05).

3.5 Korelasyon Analizleri

Çizelge 3.15: Katılımcıların Bağlanma Stilleri İle Romantik İlişkilerdeki Eş Seçimi Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	BSÖ_T	BSÖ1	BSÖ2	BSÖ3	BSÖ4
REST_T	,397**	,208**	,296**	,132*	,240**
REST1	,156*	,157*	,081	-,056	,116
REST2	,211**	,05	,221**	,189**	-,015
REST3	,331**	,049	,237**	,229**	,305**
REST4	-,213**	-0,02	-,107	-,264**	-,119
REST5	,194**	,077	,093	,108	,186**
REST6	-,064	-,043	-,059	-,094	,109

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin toplam puanı ile Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin toplam puanı, “beraber yaşama”, “aşk yeterli”, “tam güven” ve “çaba göstermeme” alt boyutları arasında pozitif yönde ($r=,397$, $r=,156$, $r=,211$, $r=,331$, $r=,194$, $p<0,01$), “zıt kutuplar” alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,213$, $p<0,01$).

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “kaçıngan bağlanma” alt boyutu ile Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin toplam puanı ve “beraber yaşama” alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,208$, $r=,157$, $p<0,01$, $p<0,05$).

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “kaygılı bağlanma” alt boyutu ile Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin toplam puanı, “aşk yeterli” ve “tam güven” alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,296$, $r=,221$, $r=,237$, $p<0,01$).

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “güvenli bağlanma” alt boyutu ile Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin toplam puanı, “aşk yeterli” ve “tam güven” alt boyutları

arasında pozitif yönde ($r=,132$, $r=,189$, $r=,229$, $p<0,01$), “zıt kutuplar” alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,264$, $p<0,01$)

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “kaygılı kaçınan bağlanma” alt boyutu ile Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin toplam puanı, “tam güven” ve “çaba göstermeme” alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,240$, $r=,305$, $r=,186$, $p<0,01$).

Çizelge 3.16: Katılımcıların Ölüm Kaygısı Düzeyleri ile Eş Seçimi Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	TPÖKÖ_T	TPÖKÖ1	TPÖKÖ2	TPÖKÖ3
REST_T	,192**	,248**	-0,079	0,054
REST1	0,067	,142*	-,228**	0,025
REST2	,169**	,169**	,141*	-0,015
REST3	,213**	,222**	0,013	,130*
REST4	-,269**	-,241**	-,134*	-,195**
REST5	0,015	0,031	0,033	0,063
REST6	0,049	0,058	-0,072	0,079

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Ölüm Kaygısı Ölçeğinin toplam puanı ile Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin toplam puanı, “aşk yeterli” ve “tam güven” alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde, “zıt kutuplar” alt boyutu ile negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,192$ $r=,169$, $r=,213$, $r=-,269$, $p<0,01$)

Ölüm Kaygısı Ölçeğinin “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme” alt boyutu ile Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin toplam puanı, “beraber yaşama”, “aşk yeterli” ve “tam güven” alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde, “zıt kutuplar” alt boyutu ile negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,248$ $r=,142$, $r=,169$, $r=,222$, $r=-,241$, $p<0,01$).

Ölüm Kaygısı Ölçeğinin “öte dünya ile ilgili kaygılar” alt boyutu ile Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin “beraber yaşama” ve “zıt kutuplar” alt boyutları arasında negatif ve düşük düzeyde, “aşk yeterli” alt boyutu arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,228$ $r=-,134$, $r=,141$, $p<0,01$).

Ölüm Kaygısı Ölçeğinin “acı ve ızdırap çekme” alt boyutu ile Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin “tam güven” alt boyutu arasında pozitif yönde ve düşük

düzeyde, “zıt kutuplar” alt boyutu ile negatif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,130$, $r=-,195$, $p<0,05$, $p<0,01$).

Çizelge 3.17: Katılımcıların Bağlanma Stilleri İle Ölüm Kaygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	BSÖ_T	BSÖ1	BSÖ2	BSÖ3	BSÖ4
ÖKÖ_T	,197**	-0,024	,176**	,219**	0,122
ÖKÖ1	,222**	0,027	,185**	,209**	0,115
ÖKÖ2	0,006	-0,087	-0,072	,252**	-0,051
ÖKÖ3	0,093	-0,004	0,103	0,02	0,083

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin toplam puanı ile Ölüm Kaygısı Ölçeği'nin toplam puanı ve “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme” arasında pozitif yönde ve düşük seviyede anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,197$, $r=,222$, $p<0,01$).

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “kaygılı bağlanma” alt boyutu ile Ölüm Kaygısı Ölçeğinin toplam puanı ve “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme” alt boyutu arasında pozitif yönde ve düşük seviyede anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,176$, $r=,185$, $p<0,01$).

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “güvenli bağlanma” alt boyutu ile Ölüm Kaygısı Ölçeğinin toplam puanı, “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme” ve “öte dünya ile ilgili kaygılar” alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük seviyede anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,219$, $r=,209$, $r=,252$, $p<0,01$).

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “kaçıngan bağlanma” ve “kaygılı kaçıngan bağlanma” alt boyutları ile Ölüm Kaygısı Ölçeğinin toplam puanı ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir.

Çizelge 3.18: Bağlanma Stilleri Ölçeği ve Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	BSÖ_T	BSÖ1	BSÖ2	BSÖ3	BSÖ4
BSÖ_T	1				
BSÖ1	,700**	1			
BSÖ2	,776**	,372**	1		
BSÖ3	,136*	-,267**	-,119	1	
BSÖ4	,577**	,302**	,432**	-,130*	1

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “toplam puanı ile “kaçıngan bağlanma”, “kaygılı bağlanma” ve “kaygılı kaçıngan bağlanma” alt boyutları arasında pozitif yönde ve yüksek seviyede ($r=,700$, $r=,776$, $r=0,577$, $p<0,01$), “güvenli bağlanma” alt boyutu arasında pozitif yönde ve düşük seviyede ($r=,136$, $p<0,05$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “kaçıngan bağlanma” alt boyutu ile “kaygılı bağlanma” ve “kaygılı kaçıngan bağlanma” alt boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=,372$, $r=,302$, $p<0,01$), “güvenli bağlanma” alt boyutu ile negatif yönde ve düşük düzeyde ($r=-,267$, $p<0,01$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “kaygılı bağlanma” alt boyutu ile “kaygılı kaçıngan bağlanma” alt boyutu arasında pozitif yönde orta düzeyde ($r=,432$, $p<0,01$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Bağlanma Stilleri Ölçeğinin “güvenli bağlanma” alt boyutu ile “kaygılı kaçıngan bağlanma” alt boyutu arasında negatif yönde düşük düzeyde ($r=-,130$, $p<0,05$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Çizelge 3.19: Ölüm Kaygısı Ölçeği ve Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	TPÖKÖ_T	TPÖKÖ1	TPÖKÖ2	TPÖKÖ3
TPÖKÖ_T	1			
TPÖKÖ1	,940**	1		
TPÖKÖ2	,412**	,265**	1	
TPÖKÖ3	,535**	,383**	,140*	1

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Ölüm Kaygısı Ölçeğinin toplam puanı ile “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme” “öte dünya ile ilgili kaygılar” ve “acı ve ızdırap çekme” alt boyutları arasında, pozitif yönde yüksek seviyede ($r=,940$, $r=,412$, $r=,535$, $p<0,01$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Ölüm Kaygısı Ölçeğinin “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme” alt boyutu ile “öte dünya ile ilgili kaygılar” ve “acı ve ızdırap çekme” alt boyutları arasında, pozitif yönde orta seviyede ($r=,265$, $r=,383$, $p<0,01$) anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Ölüm Kaygısı Ölçeğinin “öte dünya ile ilgili kaygılar” alt boyutu ile “acı ve ızdırıp çekme” alt boyutları arasında, pozitif yönde düşük seviyede anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,140$, $p<0,05$).

Çizelge 3.20: Eş Seçimi Tutum Ölçeği ve Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

	REST_T	REST1	REST2	REST3	REST4	REST5	REST6
REST_T	1						
REST1	,585**	1					
REST2	,576**	,044	1				
REST3	,725**	,388**	,208**	1			
REST4	-,179**	-,034	-,168**	-,275**	1		
REST5	,293**	-,05	,108	,101	-,206**	1	
REST6	,093	-,038	-,260**	,153*	-0,038	-0,053	1

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin toplam puanı ile “beraber yaşama”, “aşk yeterli”, “tam güven” ve “çaba göstermeme” alt boyutları arasında pozitif yönde, “zıt kutuplar” arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,585$, $r=,576$, $r=,725$, $r=,293$, $r=-,179$, $p<0,01$).

Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin “beraber yaşama” alt boyutu ile toplam puan ve “tam güven” alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,585$, $r=,388$, $p<0,01$).

Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin “aşk yeterli” alt boyutu ile toplam puan ve “tam güven” alt boyutu arasında pozitif yönde ($r=,576$, $r=,208$, $p<0,01$), “zıt kutuplar” ve “idealleştirme” arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,168$, $r=-,260$, $p<0,01$).

Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin “tam güven” alt boyutu ile toplam puan, “beraber yaşama” “aşk yeterli” ve “idealleştirme” alt boyutları arasında pozitif yönde ($r=,725$, $r=,388$, $r=,208$, $r=,153$, $p<0,01$), “zıt kutuplar” arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,275$, $p<0,01$).

Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin “zıt kutuplar” alt boyutu ile toplam puan, “aşk yeterli”, “tam güven” ve “çaba göstermeme” alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,179$, $r=-,168$, $r=-,275$, $r=-,206$, $p<0,01$).

Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin “çaba göstermeme” alt boyutu ile toplam puan arasında pozitif yönde, “zıt kutuplar” alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=,293$, $r=-,206$, $p<0,01$).

Eş Seçimi Tutumları Ölçeğinin “idealleştirme” alt boyutu ile “aşk yeterli” alt boyutu arasında negatif yönde, “tam güven” alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-,260$, $r=,153$, $p<0,01$, $p<0,05$).

3.6 Regresyon Analizleri

Eş seçimi tutumları sınırlandırıcı inanç düzeyinin, “bağlanma stili ve ölüm korkusu düzeyi” bağımsız değişkenleri tarafından nasıl açıklandığını görmek üzere regresyon analizlerinden faydalanılmıştır.

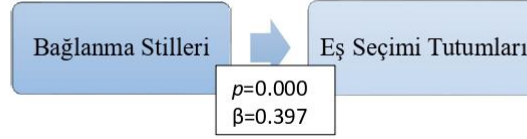
Çizelge 3.21: Bağlanma Stili ve Ölüm Korkusu Toplam Puanlarının Eş Seçimi Tutumlarını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	S.Hata	β	t	p	R	R ²	F
Bağlanma Stilleri	0,535	0,083	0,373	6,407	0,000			
Ölüm Korkusu	0,076	0,037	0,118	2,028	0,004			
Eş Seçimi Tutumları						0,413	0,171	26,166

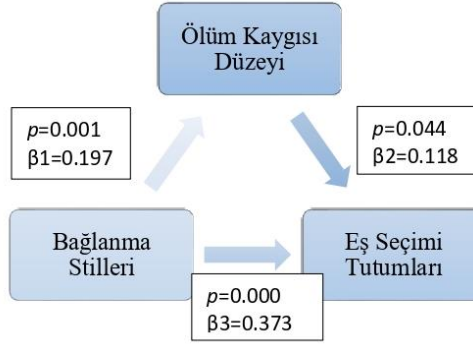
Öncelikle, doğrusal regresyon analizinin yapılabilmesi için gerekli varsayımlar kontrol edilmiştir. Bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları 0.7 altında ($r<0.07$), VIF değerleri 10 dan küçük, condition index 30 dan küçük, tolerance değerleri 1 den küçük olduğu için çoklu bağlantı olmadığı kabul edilmiştir.

“Ölüm kaygısı” ve “bağlanma stili” bağımsız değişkenleri “eş seçimi tutumlarındaki sınırlandırıcı inanç düzeyi” ni yordamaktadır ($F=26,16$ $p=.000$).

Eş seçimi tutumlarındaki sınırlandırıcı inanç düzeyinin %17si ($R^2= 0,0171$) bağlanma stili toplam puanı ve ölüm kaygısı toplam puan değişkenleri ile açıklanabilmektedir. Bağımlı değişken (Eş seçimi tutumları sınırlandırıcı inanç düzeyi) ile bağımsız değişkenler (bağlanma ve ölüm kaygısı düzeyi) arasındaki korelasyon katsayısı 0.413 tür ($R= 0,413$).

Şekil 3.1: Bağlanma Stilleri ve Eş Seçimi Tutumları Basit Doğrusal Regresyon Şeması

Şekil 3.2: Bağlanma Stilleri, Ölüm Kaygısı ve Eş Seçimi Tutumları Çoklu Doğrusal Regresyon Şeması

Şekil 3.1 de görüldüğü üzere Bağlanma Stilleri ve Eş Seçimi tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p=0.000$, $\beta=0.397$). Şekil2'de, ölüm kaygısı düzeyi aracı değişken olarak eklendiğinde; aracı değişken ile eş seçimi tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmakla birlikte ($p=0.044$, $\beta_2=0.118$), bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları arasındaki anlamlı ilişkinin de devam ettiği görülmektedir ($p=0.044$, $\beta_2=0.118$). Modelde bağlanma stilleri ile ölüm kaygısı arasındaki ilişki ortadan kalkmadığı, ilişki gücü azalarak devam ettiği için, ölüm kaygısı kısmi aracı değişken olarak izlenmiştir.

$$\text{Dolaylı etki} = \beta_1 \times \beta_2 = 0,197 \times 0,118 = 0,023$$

$$\text{Toplam etki} (\beta \text{ ile eşit}) = \text{Doğrudan etki} + \text{Dolaylı etki} = \beta_3 + (\beta_1 \times \beta_2) = 0,373 + 0,023 = 0,397$$

$$\text{Dolaylı etkinin toplam etki içindeki oranı} = \text{Dolaylı etki} / \text{Toplam etki} = 0,023 / 0,397 = 0,058 \text{ \%}5,8$$

Yapılan analiz sonucunda; bağımsız değişkenlerin eş seçimi tutumları üzerindeki toplam etkisinin %5,8 'inin aracı değişken üzerinden geldiği görülmüştür.

4. TARTIŞMA

Analiz sonuçlarında, bağlanma stillerinin cinsiyet açısından farklılık göstermediği görülmüştür. Majidova ve İpek (2020) tarafından yapılan çalışmada da bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğine bakılmış, güvenli, korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinde cinsiyet açısından anlamlı bir fark gözlenmezken, kayıtsız bağlanma stilinde anlamlı bir fark bulunduğu bildirilmiştir. Ergenlerdeki bağlanma stilleri ve yalnızlığın ölçüldüğü Karakuş (2012) tarafından yapılan çalışmada; erkeklerin güvenli bağlanma puan ortalamaları kızlara göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmış, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerinde ise cinsiyete göre farklılık görülmemiştir. Yaşa ve Yıldırım (2019) tarafından 21 yaş üzeri bireylerle yapılan çalışmada; güvenli bağlanma düzeylerinin erkeklerde daha yüksek, saplantılı bağlanma düzeylerinin ise kadınlarda daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ölüm kaygısı cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Kadınların ölüm kaygısı toplam puan ortalamaları, erkeklerin ölüm kaygısı toplam puan ortalamalarından yüksektir. Ölçeğin alt boyutlarından “öte alemle ilgili kaygılar” ve “ölüm süreci acı ve ızdırap çekme” açısından anlamlı bir fark görülmez iken, fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme alt boyut ortalamaları açısından, kadınlar lehine anlamlı bir fark gözlenmiştir. Literatürdeki diğer araştırmalara bakıldığında; Erdoğan ve Özkan (2007)’in çalışmasında, ölüm kaygısının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüş ancak Öztürk (2011) tarafından yapılan, yaşlı bireylerde ölüm kaygısının araştırıldığı çalışmada; cinsiyete göre ölüm kaygısı kadınlar lehine farklı bulunmuştur. Kıraç (2007) çalışmasında da, kadınların ölüm kaygısı puanları erkeklerinkine göre daha yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde Çınar (2016) tarafından yapılan çalışmada, kadınların ölüm kaygısı düzeyi erkeklerinkinden yüksek çıkmıştır.

Kadınlarla erkeklerin eş seçimi tutumları karşılaştırıldığında; zıt kutuplar” alt boyut ortalamaları arasında erkekler lehine, “idealleştirme” alt boyut ortalamaları arasında ise kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Güngör, Yılmaz ve Çelik (2011)’in Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği’nin uyarlanması üzerine

yaptığı çalışmada; ölçeğin “yalnız ve tek doğru” alt boyutunda kadınların, “beraber yaşama” alt boyutunda erkeklerin daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Ölçeğin genelinden elde edilen toplam puanlara göre kadınlar ve erkekler arasında bir fark bulunmamıştır. Koca ve Yılmaz (2023) tarafından yapılan çalışmada, kadınların ölçeğin toplam puan, yani eş seçimine yönelik sınırlandırıcı inanç düzeyleri bakımından, erkek katılımcılara göre daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Daldaban (2021)’in yüksek lisans tezi çalışmasında REST ölçeğinin “beraber yaşama” ve “aşk yeterli” alt boyutlarında erkeklerin puan ortalamaları kadınların puan ortalamasından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların, kronik bir hastalığının olup olmaması ile bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Eş seçimi tutumlarına göre ise, yalnızca “beraber yaşama” alt boyutunda, kronik hastalığın yokluğu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Eş seçiminde sınırlandırıcı inanç düzeylerinin, kronik hastalığın varlığına göre ölçüldüğü başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak, Karahan ve Hamarta (2019)’nın çalışmasında kronik hastalığın varlığı durumunda anksiyete ve ölüm kaygısının arttığı bulunmuştur. Cengiz, Yıldırım ve Gürdap (2021) tarafından yapılan çalışmada da, kronik hastalığı bulunanların ölüm kaygılarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların, son üç yılda ölümcül bir hastalık, kaza ya da risk ile karşılaşır karşılaşmaması durumuna göre bağlanma stilleri ve eş seçimi tutumlarında farklılık görülmemiştir. Ölüm kaygısı ölçeğinin “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı” alt boyutunda ise, son üç yılda ölümcül bir hastalık, kaza ya da risk ile karşılaşmamış olanların puan ortalaması daha yüksek çıkmıştır. Bununla birlikte, son üç yılda birinci derecede yakınıni kaybetmemiş olanların da “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı” daha yüksek çıkmıştır. Bu durumda, birinci derece yakınıni kaybetme veya ölümcül bir hastalık, kaza ya da risk tecrübesi olmayanların, yaşamsal fonksiyonlarını kaybetme kaygısını daha fazla yaşadıkları söylenebilir.

Eğitim düzeyine göre bağlanma stilleri “toplam puan” ve “kaygılı bağlanma” alt boyutu puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Buna göre; ilköğretim grubunda olanların “bağlanma toplam puanı” ve “kaygılı bağlanma” alt boyutundaki puan ortalamaları üniversite ve üzeri eğitim grubunda olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi ile ölüm kaygısı arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre eş

seçimi tutumları incelendiğinde, aşk yeterli alt boyutunda lise eğitimi olanlar, üniversite ve üzeri eğitim grubundakilerden daha yüksek puan almıştır.

İlişki durumuna göre bağlanma stilleri incelendiğinde; “kaygılı kaçınma” bağlanma stiline sahip bekar partneri olmayan katılımcıların puan ortalaması, evli olanlardan ve bekar partneri olanlardan daha yüksektir. Kaygılı kaçınma bağlanma stiline sahip bireylerin, yalnız olma durumu bir tercih olabileceği gibi, zorunlu kabullenme de olabilir. Katılımcıların ilişki durumlarına göre ölüm kaygısı düzeylerine bakıldığında; evli olanların ölüm kaygısı, bekar partneri olan ve bekar partneri olmayanlardan daha yüksek çıkmıştır. Erdoğan ve Özkan (2007)’ın çalışmasında da medeni hal ile ölüm kaygıları arasındaki ilişkinin analizinde, evli olanların ölüm kaygılarının, bekar olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Çınar (2016)’ın araştırma sonuçlarına göre ise, bekar ve evliler arasında ölüm kaygısı açısından fark bulunmamıştır.

İlişki değişkenine göre eş seçimi tutumlarından “beraber yaşama” alt boyutunda; bekar partneri olanların puan ortalaması, evli olanlar ve bekar partneri olmayanlardan daha yüksektir. Evli olanlar “aşk yeterli” alt boyutunda, bekar partneri olmayanlardan daha yüksek ortalamaya sahiptir. “Tam güven” alt boyutunda; bekar partneri olan ve olmayanların puan ortalaması evli olanlardan daha yüksektir. “Çaba göstermeme” alt boyutunda ise; bekar partneri olmayanlar, bekar partneri olanlardan daha yüksek ortalamaya sahiptir. Özetle; bekar partneri olmayanların aşkı yeterli bulmadıkları, bekar partneri olanların yüksek oranda beraber yaşama inancına, bekar olanların evli olanlardan daha fazla tam güven inancına sahip oldukları görülmüştür. Tam güven sınırlandırıcı inancına sahip olmak, evlilik kararını engelleyen bir unsur olarak değerlendirmeye değerdir.

Dini inanç kategorisine göre katılımcıların bağlanma stilleri, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bireylerdeki bağlanma stilleri, yaşamın ilk dönemlerinde anne ya da ilk bakım veren ile kurulan duygusal bağ neticesinde geliştiği için, bu sonuç bağlanmanın dini inanç gibi diğer etkenler ile ilişkili olmadığını doğrulamaktadır. Ölüm kaygısı ölçeğinin “toplam puan” ve alt boyut puan ortalamaları ile dini inanç arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Din ve tanrı inancı olan kişilerin ölüm kaygısı “toplam puan”, “fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı” ve “Öte dünya ile ilgili kaygılar” alt boyutlarındaki puan ortalamalarının, din ve tanrı inancı olmayanlarla, sadece tanrı

inancı olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Hökelekli (1992)' nin araştırmasında ölümle ilgili kaygıların dini faaliyetlerde artışa neden olduğu, din inancına sahip olup dini görevlerini yerine getirmeyenlerin ölüm kaygısının daha düşük olduğu görülmüştür. Vail ve arkadaşları (2012), tarafından müslüman, ateist ve diğer dinlere mensup kişilerle yapılan deneysel çalışmada ölüm kaygısının dini inanışla ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuç; ölümü hatırlama neticesinde, bireylerin kendi inandığı tanrıya olan inancı güçlenirken, diğer dinlerin tanrılarını inkar seviyesi artmaktadır. Yapılan çalışmalarda, dini inanç ile ölüm kaygısı arasındaki ilişki açısından birbirinden farklı sonuçlar elde edilmiş olsa da, genel olarak ölüm kaygısı yüksek olanların dini inanç ve görevlere yöneldikleri sonucu öne çıkmaktadır. Bu sonuç, araştırmanın din ve tanrı inancı olanların ölüm kaygısının diğer gruplardan daha yüksek çıkması sonucu ile paraleldir.

Araştırmada “Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları arasında bir ilişki var mıdır?” sorusuna cevap aranmış ve yapılan t-testi analizlerinde; tüm bağlanma türleri ile eş seçimi tutumları arasında ilişki olduğu görülmüştür. En fazla sınırlandırıcı inanca sahip olanlar ise, kaygılı ve kaygılı kaçınan bağlanma türüne sahip bireylerdir. Bağlanma türleri ile eş seçimi tutumlarının alt ölçekleri arasındaki ilişkiye bakıldığında; kaçınan bağlanmaya sahip bireylerin “beraber yaşama” alt boyutundan, kaygılı ve güvenli bağlananların “aşk yeterli” ve “tam güven” alt boyutlarından, kaygılı kaçınan bağlananların “tam güven” ve “çaba göstermeme” alt boyutlarından yüksek puan alması, bu kategorilerdeki sınırlandırıcı inançların yüksekliğini ifade etmektedir. Hem kaygılı hem güvenli bağlananların aşk yeterli ve tam güven boyutlarında yüksek puan alması ise çelişki uyandırmaktadır. Güvenli bağlanma ile “zıt kutuplar” alt boyutu arasındaki negatif yönlü ilişki, bu bireylerin kendilerine daha yakın karakter özelliklerine sahip partnerler tercih ettiğini göstermektedir.

Sonuçlar doğrultusunda;

“H1: Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

“H2: Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

Araştırmada, yetişkinlerin ölüm kaygısı düzeyleri ile eş seçimi tutumları arasında bir ilişki olup olmadığı da incelenmiştir. Yapılan analizler neticesinde, ölüm kaygısının yüksek olduğu bireylerde eş seçimi sınırlandırıcı inançların da yüksek olduğu, ölüm kaygısını yüksek düzeyde yaşayan kişilerin, ilişkide aşkın yeterli olacağına ve partnerine koşulsuz güvenmek gerektiğine dair gerçekçi olmayan inançlara sahip oldukları görülmüştür. Ölüm kaygısı toplam puanı ile REST Ölçeği'nin zıt kutupkar alt boyutu arasında negatif yönlü ilişki olması, ölüm kaygısının yüksek olduğu kişilerin, ilişkide kendilerine benzer kişileri tercih ettiklerini göstermektedir. TPÖKÖ' nin fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme, öte dünya ile ilgili kaygılar ve acı ve ızdırap çekme kaygılarını daha yüksek yaşayanların da, zıt kutuplar inancı ile negatif yönlü ilişkisi, bu kişilerin partner seçimlerinde benzerliklere odaklandıklarını ifade etmektedir.

Bununla birlikte fiziksel ve ruhsal fonksiyonlarını kaybetme ile acı ve ızdırap çekme korkusu taşıyanların partner seçimlerinde tam güveni esas aldıkları görülmektedir. Fiziksel ve ruhsal fonksiyonları kaybetme kaygısı ile beraber yaşama inancı arasında pozitif yönlü ilişki izlenirken, öte dünya ile ilgili kaygı durumunda negatif yönlü ilişki izlenmiştir. Ölümden sonra hayata dair kontrolü kaybetme acı çekme korkusu taşıyanların, sürekliliği olan ve koşulsuz güven duyabilecekleri kişileri partner olarak seçme inancının, ölümden sonra geride bıraktıklarını sahiplenecek kişilere ihtiyaç duymaları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, araştırmanın diğer hipotezleri olan;

“H3: Yetişkinlerin ölüm kaygısı düzeyleri ile eş seçimi tutumları toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

“H4: Yetişkinlerin ölüm kaygısı düzeyleri ile eş seçimi tutumları alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

Bağlanma stilleri ile ölüm kaygısı arasındaki ilişkiye bakıldığında; güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma stili ile ölüm kaygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş, kaçınan bağlanma ve kaygılı kaçınan bağlanma arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu netice ile araştırma sorularından; “Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile ölüm kaygısı düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?” sorusu doğrulanmıştır.

H5: Ölüm kaygısı düzeyleri ile güvenli bağlanma stili puanları arasında negatif yönlü ilişki vardır hipotezi doğrulanmamış, ölüm kaygısı düzeyleri ile güvenli bağlanma stili puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

“H6: Ölüm kaygısı puanları ile kaygılı bağlanma stili puanları arasında pozitif yönlü ilişki vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

“H7: Ölüm kaygısı puanları ile kaçınan bağlanma stili puanları arasında pozitif yönlü ilişki vardır” hipotezi doğrulanmamıştır.

Sarsmaz (2022) tarafından yapılan araştırmada da benzer şekilde kaygılı bağlanan kişilerde ölüm kaygısının yüksek olduğu görülmüştür. Mikulincer, Florian, ve Tolmacz, (1990) tarafından yurtdışında, Özcan, (2021) tarafından yurtiçinde yapılan çalışmalarda da kaygılı bağlanmaya sahip katılımcıların ölüm kaygısının yüksek çıkması, araştırma sonucunu desteklemektedir. Ancak aynı araştırmalarda güvenli bağlanma stiline sahip olanlardaki ölüm kaygısının düşük görülmesi araştırma sonuçları ile örtüşmemekte, Çınar (2016) tarafından yapılan çalışmadaki tanrıya güvenli ve kaygılı bağlanma ile bağlı kişilerin ölüm kaygısının da yüksek olduğu sonucu ile benzeşmektedir.

Eş seçimi tutumlarının, bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı ile ilişkili olduğu görüldükten sonra, yetişkinlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları arasındaki ilişkide, ölüm kaygısının aracı rolü olup olmadığı araştırılmıştır. Bu ilişkiyi açıklamak üzere yapılan regresyon analizinde; eş seçimi tutumlarındaki sınırlandırıcı inanç düzeyinin %17sinin, bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı ile açıklanabildiği görülmüştür. Bağlanma stilleri ile eş seçimi tutumları arasındaki ilişkide ölüm kaygısı kısmi aracı değişken olarak izlenmiş ve %5,8 oranında etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmanın son hipotezi olan;

“**H8:** Yetişkinlerin bağlanma stilleri düzeyleri ile eş seçimi tutumları arasındaki ilişkide, ölüm kaygısının aracı rolü vardır” hipotezi doğrulanmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma çerçevesinde, bireylerin romantik ilişkilerine etki eden faktörler arasında bağlanma stilleri ve ölüm kaygısının yer alıp almadığına ve ne oranda bir etki gösterdiğine dair çalışma yürütülmüştür.

Araştırmanın bulguları; bağlanma stillerinin cinsiyet açısından farklılık göstermediğini, ölüm kaygısının ise cinsiyetle ilişkili olduğunu göstermiştir. Kadınların ölüm kaygısı puan ortalamaları, özellikle de fiziksel ve ruhsal fonksiyon kaybı ile ilgili kaygılar kadınlarda erkeklerden anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Araştırmalarda ölüm kaygısını kadınların daha fazla yaşıyor olduğuna dair sonuçlar daha fazladır ve sonuçlara ilişkin; kadınların ölümü duygusal değerlendirmeleri ya da hissettikleri kaygıyı erkeklere göre daha rahat ifade edebilmeleri gibi ihtimaller değerlendirilmiştir. Ölüm ve yok oluş düşüncesine karşı, kalıcı eserler bırakmak gibi ölümsüzlük girişimleri, baş etme yollarındandır. Üremek ve nesli devam ettirmek de ölüm kaygısı ile baş etme yolları arasında görülmektedir. Sonuçlar neticesinde, kadınların üreme konusundaki biyolojik sınırlılıklarının, ölüm kaygısını artıran bir etken olup olmadığı değerlendirmeye değer görülmektedir.

Eş seçimi sınırlandırıcı inanç tutumları da cinsiyet açısından farklılık göstermektedir. Erkeklerin, zıt kutuplara yönelik tercihlerinin, kadınlarınsa idealleştirme ile ilgili gerçekçi olmayan inançlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Eğitim düzeyinin, bağlanma stilleri üzerinde etkili olduğu; özellikle ilköğretim düzeyindeki bireylerin, üniversite düzeyindeki bireylere kıyasla daha yüksek kaygılı bağlanma puanları elde ettikleri gözlemlenmiştir.

Son üç yılda ölüm, ölümcül bir hastalık, kaza ya da risk deneyimi yaşamış olan katılımcıların bağlanma stillerinde ve eş seçimi tutumlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Ancak sonuçlar ölüm kaygısı açısından değerlendirildiğinde, bu bireylerin, yaşamlarının kontrolünü kaybetme ve fonksiyonel bozulma kaygısı konusunda daha fazla endişe taşıdıkları görülmüştür.

Ayrıca kronik hastalığı olmayanların, eş seçimi sürecinde beraber yaşama sınırlandırıcı inancına sahip oldukları da sonuçlar arasındadır.

İlişki durumuna göre; kaygılı kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin, genellikle bekar ve yalnız oldukları belirlenmiştir. Bu sonucun tercih veya zorunlu kabullenme olup olmadığı belirsizdir. Bununla birlikte, kaygılı ve kaçınan bağlananların, eş seçimi sürecindeki güvensiz tutumlarının, ilişkilerinde daha fazla kaygı ve belirsizlik yaşama eğilimlerinin, yalnızlığa neden olduğu söylenebilir. Evli bireylerin ölüm kaygısının bekar bireylere göre daha yüksek olması, ölüm kaygısı yüksek olanların, daha çok güven arayışı içinde oldukları ve ilişkilerinde daha fazla güvence aradıkları için evliliği seçtiklerini düşündürmektedir. Bununla birlikte, eş seçimi sürecinde, bekar partneri olan bireylerin, "beraber yaşama" inancına, evli bireylerin ise "aşk yeterli" inancına dair daha yüksek puanlar aldıkları belirlenmiştir.

Bağlanma türleri ile eş seçimi tutumları arasındaki ilişkiye göre; özellikle kaygılı ve kaygılı kaçınan bağlanma türlerine sahip bireyler, eş seçiminde en fazla sınırlandırıcı inançlara sahip görünmektedirler. Dolayısı ile, daha fazla güven arayışı ve yüksek beklentiler içinde oldukları söylenebilir. Güvenli bağlanmaya sahip bireylerin ise "zıt kutuplar" alt boyutunda düşük puanlar almaları, daha uyumlu ve benzer değerlere sahip bireylerle ilişki kurma eğiliminde olduklarına işaretir.

Ölüm kaygısı düzeyleri ile eş seçimi tutumları arasındaki ilişkiye dair yapılan analizler sonucunda; ölüm kaygısını daha yüksek yaşayanların eş seçimi tutumlarında daha fazla sınırlandırıcı inançlara sahip oldukları, özellikle aşkın yeterli olacağına ve partnerlerine koşulsuz güven duymaları gerektiğine dair gerçekçi olmayan inançlar taşıdıkları, partner seçimlerinde benzerliklere daha fazla odaklandıkları görülmüştür. Ölüm kaygısının, bireylerde güven temelli beklentileri artırmakla birlikte, devamlılık arayışı neticesinde evliliğe daha yatkın olmayı sağladığı da söylenebilir.

Sonuç olarak, bu çalışma bağlanma stilleri ve ölüm kaygısının, eş seçimi süreci ve ilişki dinamikleri üzerinde rolü olduğunu göstermektedir. Eş seçimi sürecindeki bireysel farklılıkları anlamaya katkı sağlayan bu sonuçların, , psikolojik danışmanlık ve ilişki terapileri gibi alanlarda değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, eş seçimi süreci, kültürel, toplumsal ve bireysel faktörlerle de şekillenen dinamiklerdir. Bu nedenle, ilerleyen araştırmalarda bu etkilerin daha geniş

ve farklı toplumsal özellikler açısından da incelenmesi önerilmektedir. Bu şekilde daha kapsamlı ve genellenebilir sonuçlar elde edilmesi mümkün olacaktır.

Deneyimlenen araştırma sürecine dair, şu noktaların da dikkate alınması tavsiye edilmektedir:

- Katılımcıların yaklaşık %75'i üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip kişilerden oluşmaktadır. Dolayısı ile çalışma sonuçlarının, daha düşük eğitim düzeyine sahip bireyleri kapsamayabileceği değerlendirilmelidir.
- Ölüm düşünceleri bireylerde varoluşsal kaygıların uyarılmasına neden olabilmektedir. Nitekim veri toplama aşamasında, ölümle ilişkili soruların huzursuzluğa yol açtığı gözlenmiştir. Araştırma sonuçları, katılımcıların soruları içtenlikle cevapladıkları varsayımına dayanmaktadır. Her ne kadar araştırma bulguları, çoğunlukla diğer çalışma bulguları ile örtüşse de, yaşanan içsel huzursuzluk nedeni ile inkar gibi bazı savunma mekanizmalarının aktif olması ve beyanların gerçeği yansıtmama ihtimali de dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, E. S., Yıldırım, A. (2020). Ölüm kaygısı ile bağlantılı psikolojik belirtiler. *Psikoterapi Dergisi*, 11(2), 43-55.
- Ainsworth, M. D. S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Akpınar, M. (2021). *Bireyin bağlanma stili ile eş seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Alisinanoğlu, F., Ulutaş, İ. (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 65-71.
- Aydemir, H. K., Alparslan, Ö. (2016). Anne-bebek bağlanma ölçeğinin türk toplumuna uyarlanması:aydın örneği. *Journal Of Contemporary Medicine*, 188-199. DOI:10.16899/ctd.45668.
- Babahanoğlu, R. (2021). Gençlerin bağlanma stilleri ile eş seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 98-118.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
- Bartolomew, K., Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Becker, E. (1973). *The denial of death*. New York: Free Press.
- Beştav, F.G. (2007). *Romantik ilişki doyumunu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate selection. *American Scientist*, 77(1), 47-56.
- Cengiz, Z., Yıldırım, H., Gürdap, Z.(2019). Kronik hastalığı olan bireylerde yaşamın anlamlandırılması ve ölüm kaygısı. *Van Tıp Dergisi*, 28(3), 348-353.
- Collins, N. L., Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.
- Çalışkan, M., Arkadaşları (2020). Bağlanma Stilleri Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 12(3), 145-162.
- Çetin, S. B. (2017). *Çocuklarda ayrılık kaygısı ile anne-babanın ayrılık kaygısı ve ebeveynliğe yönelik tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Çınar, M. (2016). Tanrı'ya bağlanma tarzı ve ölüm kaygısı ilişkisi üzerine bir araştırma. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 313-338.
- Daldaban, E. (2021). *Üniversite öğrencilerinin romantizm ve eş seçimi tutumları ile aile iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Doksat, N. G., Ciftci, A. D. (2016). Bağlanma ve yaşamdaki izdüşümleri. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 489-501.
- Erdoğan, M., Özkan, M. (2007). Farklı dini inanışlardaki bireylerin ölüm kaygıları ile ruhsal belirtiler ve sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 14(3) 171-179.
- Erikson, E. (1982). *The life cycle completed*. New York: W. W. Norton.
- Erzen, E., (2016). Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 01-21. doi:10.17679/ieufd.17323631
- Feeney, J. A., Noller, P. (1990). Attachment styles as predictors of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281-291.
- Freud, S. (1933). *New introductory lectures on psycho-analysis*. London: Hogarth Press
- Freud, S. (1920). *Beyond the pleasure principle*. (s.7-66). Hogarth Press.
- Fromm, E. (2003). *Sahip olmak ya da olmamak*. İstanbul: Arıtan Kitapevi
- George, D., Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Güngör, H.C., Yılmaz, M., Çelik, S.B. (2011). Romantizm ve eş seçimi tutum ölçeğinin uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 180-190.
- Güven, P. (2020). *Bağlanma stilleri ve ölüm korkusu: Bir vaka çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Harris, L. T., Fiske, S. T. (2006). Dehumanizing the lowest of the low: Neuroimaging responses to extreme out-groups. *Psychological Science*, 17(10), 847-853.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Hökelekli, H., Ölümle ilgili tutumların dini davranışla ilişkisi üzerine bir araştırma (II). *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 4(4), 87-98.
- Jung, C.G. (2006). *Analitik psikoloji*, Çeviren: Ender Gürol, İstanbul: Payel Yayınları
- Kalmijn, M. (1994). Assortative mating by cultural and economic occupational status. *Sociological Quarterly*, 35(3), 497-518.
- Karaca, T. Yıldız, M. (2001). Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği'nin Türkçe uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(3), 149-154.
- Karakaya, A. (2019). *Bağlanma stilleri ve ölüm kaygısının ergenlik dönemindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

- Karakoyun B. (2022). *Covid-19 geçiren ve geçirmeyen yetişkin bireylerde ölüm kaygısı, travma sonrası büyüme ve tükenmişlik düzeylerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Karakuş, G., Öztürk, Z., Tamam, L.(2012). Ölüm ve ölüm kaygısı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi* 21(1), 42-79
- Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(2) 33-46.
- Kılıçbay, M. A. (1999). Yaşamın amacı olarak ölüm. *Düşünen Siyaset Dergisi*. 57-62
- Kıraç, F. (2007). *Dindarlık eğilimi varoluşsal kaygı ve psikolojik sağlık*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kirkpatrick, L. A. (1998). Attachment theory and close relationships. *Attachment theory and close relationships* 179-214. New York: Guilford Press.
- Koca, N., Yılmaz, S. (2023). Üniversite öğrencilerinde dini tutum, romantizm ve eş seçim tercihleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 254-280.
- Korkut, G., Akkaş, M., Ozdin, S. (2017). Investigating the validity and reliability of the Turkish adaptation of the Thorson-Powell Death Anxiety Scale. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 101-110.
- Korkmaz, A. (2017). Bağlanma kuramının sosyal ve duygusal gelişim üzerindeki etkileri. *Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 235-241.
- Larson, J. H. (1992). You're my one and only: Premarital counseling for unrealistic beliefs about mate selection. *American Journal of Family Therapy*, 20, 242-253.
- Leary, M. R., Baumeister, R. F. (2000). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 126(3), 498-529.
- Majidova, F., İpek, M. (2020). Bağlanma stili ile evliliğe yönelik tutum arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi*, (1), 57-78.
- Mallon, G. P. (2008). The role of attachment in the development of social competence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(1), 1-10.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. Guilford Press.
- Mikulincer, M., Florian V., Tolmacz R., (1990). Attachment styles and fear of personal death: a case study of affect regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*. 273-28.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: The dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Personality and Social Psychology Review*, 7(2), 200-211.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., Griffin, D. W. (2002). The benefits of positive illusions in close relationships: A longitudinal study of dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(1), 195-213.

- Nolen-Hoeksema, S. (2001). Gender differences in depression. *Current Directions in Psychological Science*, 10(5), 173-176.
- Özcan, A. (2021). *Bağlanma stilleri ve ölüm kaygısı arasındaki ilişki: Üniversite Gençleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öztürk, A., Şen, M. (2020). Bağlanma stilleri ve ilişkiler: Bir derleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 43-58.
- Öztürk, Z., Karakuş, G., Tamam, L.(2011). Yaşlı bireylerde ölüm kaygısı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (12) 37-43.
- Sarsmaz, M. (2022). *Death anxiety, attachment styles and relationship status*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Sarıkaya Y. (2013). *Ölüm kaygısı ölçeği geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Thorson, J. A., Powell, F. C. (1986). Death anxiety scale: A new measure. *Psychological Reports*, 59(3), 975-978.
- Tomer, A. (1995). Death anxiety: Theoretical perspectives and research. In W. A. Davis, *Psychological perspectives on death and dying* (19-32). Westport, CT: Praeger
- Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 24-39.
- Vail, Kenneth E. (2012). Exploring the existential function of religion and supernatural agent beliefs among christians, muslims, atheists, and agnostics. *Personality and Social Psychology Bulletin* 38/10, 1288–1300.
- Yalom, I. D. (2008). *Varoluşsal Psikoterapi*. Nobel Tıp Yayınları
- Yaşa, C., Yıldırım, M. (2019). Ebeveynleri boşanmış yetişkin bireylerin kişilerarası ilişkilerinde bağlanma modelleri ile ayrılma kaygısının ilişkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4) 267–278.

EKLER

Ek-1: Araştırmada Kullanılan Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın Gönüllü,

Bu anket, Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi tarafından araştırma ödevi kapsamında, bireysel eş seçimi tutumlarınıza dair duygu ve düşüncelerinizi belirlemek üzere hazırlanmıştır. Elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup, ankette isim belirtme gerekliliği bulunmamaktadır. Ankette yer alan sorulara içtenlikle ve HİÇBİR SORUYU ATLAMADAN yanıt vermeniz, araştırmanın bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Soruların cevaplanması yaklaşık 20dk. sürecektir. Araştırma yaklaşık 100 gönüllü ile tamamlanacaktır.

Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz veya başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Araştırmadan çekilmeniz halinde, sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez kullanıldıktan sonra çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da varsa kimlik bilgileriniz paylaşılmayacaktır.

Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik şartlarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

Katılımcı İmza

Araştırmacı İmza

Ek-2: Araştırmada Kullanılan Genel Bilgi Formu

1-Cinsiyetiniz?

Kadın ()

Erkek ()

2-Yaşınız?

3-Eğitim Durumunuz?

Okuryazar değil ()

İlkokul mezunu ()

Ortaokul mezunu ()

Lise mezunu/devam ediyor ()

Üniversite mezunu/devam ediyor ()

Lisansüstü ve üzeri mezunu/devam ediyor ()

4-Çalışma Durumunuz?

Çalışıyor ()

Çalışmıyor ()

Emekli ()

5-Gelir Durumunuz?

Düşük ()

Orta ()

Yüksek ()

6-Hangisi ilişki durumunuzu en iyi tanımlar?

Evli ()

Evli, ayrı yaşıyor ()

Eşi Vefat Etmiş/Boşanmış, partneri var ()

Eşi Vefat Etmiş/Boşanmış, partneri yok ()

Bekar, partneri var ()

Bekar, partneri yok ()

7-İnanduğınız bir din var mı? Var ise hangisi?

İslâmiyet ()

Hristiyanlık ()

Musevilik ()

Uzak Doğu İnanışları ()

Din ve Tanrı inancım yok ()

Sadece Tanrı inancım var ()

8-Kronik bir rahatsızlığınız var mı?

Evet ()

Hayır ()

9-Son üç yıl içerisinde bizzat ölümcül bir hastalık, kaza ya da risk ile karşılaştınız mı?

Evet ()

Hayır ()

10-Son üç yıl içerisinde birinci derecede yakınınız ölümcül bir hastalık, kaza ya da risk ile karşılaştı mı?

Evet ()

Hayır ()

11-Son üç yıl içerisinde birinci derecede bir yakınınızı kaybettiniz mi? (anne, baba, kardeş, evlat, eş vb.)

Evet ()

Hayır ()

Ek-3: Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

Aşağıdaki cümlelerin her birini okuyunuz. Cümlelerin sizin için ne kadar geçerli olduğunu; Kesinlikle Katılmıyorum / Katılmıyorum / Kısmen Katılıyorum / Katılıyorum / Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden uygun olanı işaretleyerek belirtiniz.

- 1 Karşımdaki insanlar benim kadar değerli değiller.
- 2 Birisiyle çok fazla samimi olduğumda sorun çıkabileceğinden kaygılanıyorum.
- 3 Karar alırken kimseyi önemsemem
- 4 Sorunu olan birisini gördüğümde kendimi onun yerine koyabiliyorum
- 5 Başkalarının benim kadar değerli olduklarını düşünmüyorum.
- 6 İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar az üzülürüm.
- 7 Ebeveynimle (anne, baba veya benim bakımımı üstlenen bir başkası) iyi anlaşıyorum.
- 8 İnsanlardan uzak duruyorum çünkü bana acı çektirebilirler.
- 9 Bir sorun varsa bunun kaynağı genelde karşımdakilerin sorunlu olmasıdır.
- 10 Kendimi mutlu bir insan olarak tanımlıyorum.
- 11 Duygusal ilişki yaşadığım kişinin beni sevmediğini düşünerek kaygılanıyorum
- 12 Yalnızca kendime değer veririm.
- 13 Başkalarının üzüntülerini anlayabiliyorum.
- 14 Duygusal ilişkilerden uzak duruyorum çünkü terk edilmek istemiyorum.
- 15 İnsanların görüşleri benim için önemsizdir.
- 16 Ebeveynlerime (anne, baba veya benim bakımımı üstlenen bir başkası) genelde kırıcı sözler söylemem.
- 17 İnsanlardan ne kadar uzak durursam o kadar mutlu olurum.
- 18 Başkaları çok da umurumda değildir.

Ek-4: Thorson-Powell Ölüm Kaygısı Ölçeği

Aşağıdaki cümlelerin her birini okuyunuz. Cümlelerin sizin için ne kadar geçerli olduğunu; Kesinlikle Katılmıyorum / Katılmıyorum / Kısmen Katılıyorum / Katılıyorum / Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden uygun olanı işaretleyerek belirtiniz.

1. Acı çekerek ölmekten korkarım.
2. Öbür dünyanın nasıl bir yer olduğunu bilmemek beni tedirgin eder.
3. Öldükten sonra bir daha düşünmemek fikri beni dehşete düşürür.
4. Gömüldükten sonra cesedime ne olacağı konusu beni kaygılandırmıyor.
5. Tabutlar beni huzursuz eder.
6. Öldükten sonra işlerim üzerindeki kontrolü kaybedeceğim düşüncesinden nefret ederim.
7. Ölüm sonrası tamamen hareketsiz kalmak beni kaygılandırır.
8. Ameliyat olacağımı düşündüğümde çok korkarım.
9. Ölümden sonraki hayat beni oldukça kaygılandırıyor.
10. Yavaş ve uzun süren bir ölümden (canımın yavaş yavaş çıkmasından korkmuyorum.
11. Öldüğüm zaman bir tabuta kapatılacak olmam düşüncesi benim için sorun değil.
12. Öldükten sonra tamamen aciz olacağım fikri beni huzursuz eder.
13. Öldükten sonra başka bir hayatın olup olmamasıyla hiç ilgilenmiyorum.
14. Öldükten sonra asla tekrar bir şey hissedememek beni huzursuz eder.
15. Ölürken çekilen ıstırap beni kaygılandırıyor.
16. Öldükten sonra yeni bir hayatın olmasını çok istiyorum.
17. Ebediyen aciz olmaktan endişe duymuyorum.
18. Cesedimin mezarda çürüyeceği düşüncesi beni dehşete düşürüyor.
19. Öldükten sonra dünyalık birçok şeyden mahrum kalacağım düşüncesi beni rahatsız eder.

20. Öldükten sonra bize ne olacağı konusunda çok kaygılanıyorum.
21. Dünyevi şeyleri elde etmek ve onları kontrol altında tutmak benim için önemli değildir.
22. Ölümün insani her şeyden ayıracak olması beni dehşete düşürüyor.
23. Kansere yakalanmaktan özel bir korku duymuyorum.
24. Öldükten sonra yapılması gerekenlerle ilgili teferruatlı bir vasiyet bırakacağım.
25. Öldükten sonra vücuduma ne olacağı umurumda değil.

Ek-5: Romantizm ve Eş Seçimi Tutum Ölçeği (REST)

Aşağıdaki cümlelerin her birini okuyunuz. Cümlelerin sizin için ne kadar geçerli olduğunu; Kesinlikle Katılmıyorum / Katılmıyorum / Kısmen Katılıyorum / Katılıyorum / Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden uygun olanı işaretleyerek belirtiniz.

1. Çoğu yaşlılarım gibi, ben de bir gün evleneceğimden eminim.
2. Benim için gerçek olan tek bir aşk vardır, o da evleneceğim kişiyle olan aşktır
3. Birbirimize karşı hissettiğimiz sevgi, evlenmek için yeterli bir neden olmalıdır
4. Evlilik öncesi birlikte yaşamak, mutlu evliliği sürdürebilme şansımızı arttıracaktır.
5. Evliliğimin iyi yürüyeceğinden kesin olarak emin olmalıyım ki, sevgilimle evlenmeyi düşünebileyim.
6. Sevdiğim kişi benim için tamamıyla ideal olmasa bile onunla evlenirim.
7. Evlenilecek doğru kişiyi bulma, çabadan daha çok bir şans işidir.
8. Birbirine aşırı derecede benzer olan çiftlerin ilişkileri çok sıradan ve sıkıcıdır.
9. İnsan hayatta bir kez evlenir.
10. Dünyada mutlu bir evlilik yapabileceğim birçok kişi var.
11. Birbirimize duyduğumuz aşk, mutlu bir evlilik yürütmek için yeterli olmalıdır.
12. Evlilik öncesi birlikte yaşarsak, evliliğimizde daha mutlu olacağımıza inanıyorum.
13. Evlenmeden önce iyi bir eş olacağımdan tamamen emin olmalıyım.
14. İlişkimizdeki her şey beni memnun etmiyorsa, sevgilimle evlenmemeliyim.
15. Yeterince uzun süre beklersem, evlenileceğim doğru kişi bir gün karşıma çıkar.

16. Evlenmeye karar verdiğim zaman, partnerimle benzer özelliklere sahip olmak benim için önemlidir.

17. Ruh ikizimi bulduğum zaman, partnerimle benzer özelliklere sahip olmak benim için önemlidir.

18. Birbirimizi sevdiğimiz sürece, evliliğe giden yolumuzda hiçbir engelin durmasına izin vermemeliyiz.

19. İlişkimizi denemenin bir yolu olarak, evlenmeden önce birlikte yaşamak bizim için iyi bir fikirdir

20. Her insan benim evlilik beklentilerime cevap veremez.

21. İlişkimizin zaman içinde yeterince güçlü olduğunu ispat edinceye kadar, sevgilimle evlenmek için beklemeliyim.

22. Evleneceğim doğru kişiyi bulabilmek benim kontrolümde olan bir şey değildir.

23. Gelecekteki eşim ve ben evlenmeden önce çok iyi bir arkadaş olmalıyız.

24. Birçok yönden bana benzeyen biriyle evlendiğimde ilişkimiz daha güçlü olacaktır.

25. Dünyada evlenebileceğim 'sadece bir ve tek' doğru insan var.

26. Ancak bir aptal, çok sevdiği biriyle evlenmekten kaçır.

27. Evlenmeden önce birlikte yaşama, evliliğimizin nasıl gideceğini test etmenin iyi bir yoludur.

28. Evlenmeden önce evliliğe tamamen hazır olana kadar beklemeliyim.

29. Benim ihtiyaçlarımın hepsine cevap vereceğinden emin olmasam bile yine de sevgilimle evlenirdim.

30. Dünyanın bir yerinde benim için uygun olan evlenmem gereken bir eş vardır, ben de başkaları için öyleyimdir.

31. Evlenmek çok çabalamadan, doğal olarak gelişen bir süreçtir.

32. Benim kişilik özelliklerimin tam tersi özelliklere sahip birisiyle evlenmeliyim